

Mediakasvatus päiväkodeissa

Lastentarhanopettajien omia näkemyksiä ja kokemuksia

Sosiaalialan koulutusohjelma,
sosionomi
Opinnäytetyö
31.10.2008

Suvi Savolainen

Koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto	
Sosiaaliala	Sosionomi	
Tekijä/Tekijät		
Suvi Savolainen		
Työn nimi		
Mediakasvatus päiväkodeissa. Lastentarhanopettajien omia näkemyksiä ja kokemuksia		
Työn laji	Aika	Sivumäärä
Opinnäytetyö	Syksy 2008	40 + 1 liite
TIIVISTELMÄ		
<p>Tämä tutkielma tehtiin osana Metropolia Ammattikorkeakoulun toteuttamaa Erilaiset osaajat lastentarhanopettajina – lastentarhanopettajan ammatilliset prosessit -kehittämishanketta. Tutkielman tarkoituksena oli selvittää lastentarhanopettajien päiväkodeissa toteuttamaa mediakasvatusta. Tutkimustehtävinä olivat seuraavat kysymykset: miksi lastentarhanopettajat toteuttavat mediakasvatusta, miten he toteuttavat sitä ja minkälaisia kokemuksia lastentarhanopettajilla on mediakasvatuksen toteuttamisesta osana varhaiskasvatusta. Aihe valittiin sen ajankohtaisuuden sekä hankkeen tarpeen vuoksi.</p> <p>Aineisto kerättiin haastattelemalla kolmea lastentarhanopettajaa. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluna yksilöittäin. Litteroitu aineisto analysoitiin käyttämällä menetelmänä sisällönanalyysia.</p> <p>Tuloksiksi saatiin, että lastentarhanopettajat pitävät mediakasvatuksessa tärkeänä median myönteistä hyödyntämistä ja kielteisten vaikutusten vähentämistä. Lastentarhanopettajat toteuttavat mediakasvatusta lasten kanssa käyttämällä, käsittelemällä ja tuottamalla mediaa osana muuta toimintaa. Kokemukset mediakasvatuksen toteuttamisesta ovat myönteisiä. Ongelmia aiheuttaa tulosten mukaan aiheen tuntemattomuus.</p> <p>Tutkimustulokset osoittavat, että lastentarhanopettajat uskovat, että mediakasvatuksella voidaan vaikuttaa lasten käsityksiin mediasta ja kasvattaa heitä kriittisyyteen. Mediakasvatuksen toteuttaminen näyttää olevan monipuolista. Tutkimuksen perusteella voidaan tehdä se johtopäätös, että kokemukset mediakasvatuksen toteuttamisesta ovat pääosin erittäin positiivisia. Mediakasvatuksen kehittämishaasteena voisi olla tiedon ja koulutuksen lisääminen aiheesta. Jatkossa voidaan tutkia sitä, miksi jotkut lastentarhanopettajat eivät toteuta mediakasvatusta. Lisäksi olisi hyvä tutkia lastentarhanopettajien koulutusrakennetta mediakasvatuksen osalta.</p>		
Avainsanat		
mediakasvatus, varhaiskasvatus, lastentarhanopettaja, päiväkot		

Degree Programme in		Degree	
Social Services		Bachelor of Social Services	
Author/Authors			
Suvi Savolainen			
Title			
Media Education in Day Care Centers. Kindergarten Teachers' Views and Experiences			
Type of Work	Date	Pages	
Final Project	Autumn 2008	40 + 1 appendix	
<p>ABSTRACT</p> <p>This study was a part of the project called Erilaiset osaajat lastentarhanopettajina - lastentarhanopettajan ammatilliset prosessit - Kindergarten Teachers with Different Competences - the Professional Processes of a Kindergarten Teacher. The project is conducted by Metropolia University of Applied Sciences. The purpose of this study was to examine why kindergarten teachers gave media education to children, how they gave it and what kind of experiences they had about it as part of early childhood education. The subject was selected due to its current interest and the objectives of the project.</p> <p>As for methods, three kindergarten teachers were interviewed. The interviews were carried out individually. The study material was analyzed by content analysis.</p> <p>The results showed that the kindergarten teachers found the positive use of media important as well as reducing the negative impact of media. The interviewees carried out media education by consuming, dealing with and producing media with children as part of other activities. Experiences of media education were positive. The limited acquaintance with the subject was considered a problem.</p> <p>This may indicate that the kindergarten teachers believe they can affect children's views on media and educate them to be critical towards media. Media education in day care centers appears diverse. Instruction of the media education for kindergarten teachers could be increased. The questions of why some kindergarten teachers do not give media education and how media education is a part of the education of the kindergarten teachers have been raised.</p>			
Keywords			
media education, childhood education, kindergarten teacher			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MEDIAKASVATUS	2
2.1	Välineet, tavoitteet ja ympäristö	2
2.2	Taustaa ja perusteluja mediakasvatukselle	3
2.3	Ikävaiheiden mukainen toteutus	4
3	NÄKÖKULMIA JA PERIAATTEITA MEDIAKASVATUKSESSA	6
3.1	Eri näkökulmia	6
3.1.1	Median tuottaminen	6
3.1.2	Mediasisältöjen tulkinta	7
3.1.3	Suojelullinen mediakasvatus	8
3.2	Periaatteita mediakasvatuksessa	9
3.2.1	Lapsilähtöisyys	9
3.2.2	Kasvatuskumppanuus	10
4	MEDIAKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN PÄIVÄKODEISSA	11
4.1	Varhaiskasvatus päiväkodeissa	11
4.1.1	Ohjaavat lait ja asiakirjat	11
4.1.2	Lastentarhanopettajan työnkuva	13
4.2	Mediakasvatus osana varhaiskasvatusta	13
5	AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA	14
6	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	18
7	TUTKIMUSMENETELMÄT	19
7.1	Teemahaastattelu	19
7.2	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	20
8	TULOKSET	21
8.1	Mediakasvatuksen tarkoitus	21
8.2	Mediakasvatuksen toteuttaminen	24
8.3	Kokemukset toteuttamisesta	29
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	31
10	POHDINTA	35
	LÄHTEET	38
	LIITTEET Teemahaastattelurunko	

1 JOHDANTO

Medialla on nykyään suuri osuus lasten elämässä (Niinistö – Ruhala 2006: 13). Lapsi tarvitsee aikuista turvakseen ja tuekseen, koska ei pysty yksin käsittelemään kaikkea median tarjoamaa (Salokoski 2007: 76). Tässä tutkielmassa selvitetään lastentarhanopettajien päiväkodeissa toteuttamaa mediakasvatusta. Aihetta on aiemmin tutkittu lähinnä varhaiskasvattajien mediakasvatukseen kohdistamien asenteiden sekä peruskouluissa toteutetun mediakasvatuksen näkökulmasta (Kotilainen 2002a; Suoninen 2008). Aiempi tutkimus on suurelta osin määrällistä, joten oma tutkielmani täydentää sitä laadullisella tutkimustiedolla.

Tutkielmani tarkoitus on tuoda lisätietoa lastentarhanopettajien omista näkemyksistä ja kokemuksista koskien mediakasvatusta. Tutkin sitä, miksi mediakasvatusta toteutetaan, miten sitä toteutetaan päiväkodeissa ja minkälaisia kokemuksia lastentarhanopettajilla on mediakasvatuksen toteuttamisesta. Mediakasvatus on median sisältöihin liittyvää tai medioiden avulla tapahtuvaa kasvatusta (Vilén ym. 2006: 523). Mediakasvatus kiinnostaa itseäni aiheen ajankohtaisuuden lisäksi siksi, että voin itse sosionomiksi valmistutuani työskennellä esimerkiksi lastentarhanopettajana ja toteuttaa silloin itsekin mediakasvatusta osana työtäni. Mediakasvatus on siis yksi osa sosionomin työkenttää.

Teen tutkielmani osana ”Erilaiset osaajat lastentarhanopettajina – lastentarhanopettajan ammatilliset prosessit” -kehittämishanketta. Hanke on Metropolia Ammattikorkeakoulun toteuttama. Hankkeessa tutkitaan päiväkodissa työskentelevien lastentarhanopettajien työprosesseja ja eri koulutustaustaisten lastentarhanopettajien työpanosta näihin prosesseihin (Erilaiset osaajat lastentarhanopettajina-hanke 2006). Keskityn työssäni tarkastelemaan lastentarhanopettajien työprosesseja mediakasvatuksen osalta.

Kerron tutkielmani teoreettisessa osuudessa aiemmista mediakasvatukseen liittyvistä tutkimuksista ja muusta aiheeseen liittyvästä tiedosta. Käytän tutkimuksessani laadullista tutkimusotetta. Toteutan tutkielmani laadullisilla menetelmillä, koska tavoitteeni on tutkielmani avulla tuottaa ymmärrystä aiheesta. Tutkin asiaa haastatteleamalla kolmea lastentarhanopettajaa. Analysoin aineiston käyttäen menetelmänä sisällönanalyysia. Tutkielmani tulokset voivat olla hyödyksi päiväkotien kasvatushenkilöstölle, joka harjoittaa mediakasvatuksen toteuttamisen aloittamista tai on muuten kiinnostunut mediakasvatukseen liittyvistä kokemuksista.

2 MEDIKASVATUS

Mediakasvatuksella on melko pitkä tutkimusperinne. Se on kuitenkin viime vuosina noussut uudelleen ajankohtaiseksi, kun erilaiset mediat ovat lisääntyneet. Lasten ja vanhempien sekä luokanopettajien näkemyksiä mediakasvatuksesta on tutkittu enemmän kuin lastentarhanopettajien näkemyksiä. Jonkin verran on tutkittu myös päiväkodin mediakasvatusta lastentarhanopettajien näkökulmasta.

2.1 Välineet, tavoitteet ja ympäristö

Mediakasvatus on määritelty Opetusministeriön Mediamuffinssi-hankkeessa kasvuksi ja oppimiseksi median parissa. Hankkeen kouluttajan Anu Ruhalan mukaan mediakasvatukseen sisältyy mediataitojen harjoittelua, tutustumista välineisiin, analysointia, itsensä ilmaisua ja tunteiden käsittelyä. Mediakasvatus antaa ihmisille valmiuksia olla kriittisiä mediaa kohtaan ja se tapahtuu Ruhalan mukaan yleensä arjessa. (Ruhala 2008.) Haastattelini Anu Ruhalaa tutkielmani teoreettista osuutta varten. Ruhala on toiminut Mediamuffinssi-hankkeen kouluttajana ja lastentarhanopettajana. Hän on perehtynyt mediakasvatukseen, joten halusin hyödyntää hänen tietämystään tutkielmassani. Tarkoitan työssäni mediakasvatuksella näitä Mediamuffinssi-hankkeen määritelmän mukaisia asioita ja lisäksi vanhempien kanssa käytäviä keskusteluja lasten median käytöstä. Mediakasvatus on työni keskeisin käsite.

Media määritellään välineiksi, joilla voidaan tuottaa ja vastaanottaa ilmaisua. Median välineisiin kuuluvat kirjat, radio, televisio, videot/dvd, internet, pelit, äänitteet, kännykkä, lehdet ja tietokone. (Kotilainen 2002b; Ruhala 2008.) Kotilaisen tutkimuksen tulosten mukaan peruskoulun opettajat painottavat mediakasvatuksen välineistä tietotekniikkaa, sanomalehteä, videota ja televisiota. Radiolla on tutkimuksen mukaan vähäinen rooli koulujen mediakasvatuksessa. (Kotilainen 2002a: 35.) Tarkoitan tässä tutkielmassa medialla välineitä, joiden avulla mediakasvatusta voidaan toteuttaa.

Mediakasvatuksen tavoitteena voidaan pitää mediataitojen ja medialukutaidon kartuttamista (Ruhala 2008). Mediataito on teknistä median välineiden käytön osaamista ja aktiivista median käyttöä (Niinistö – Ruhala 2006: 9). Medialukutaito on taitoa kyseenalaistaa ja suhtautua kriittisesti mediaan (Ruhala 2008). Medialukutaito kehittyy osittain itsestäänkin, mutta taidon syventäminen vaatii kasvattajan ohjausta. Medialukutaito auttaa osallistumaan ja hoitamaan asioita sekä kommunikoimaan nykyisten vaatimusten

mukaisesti. Se liittyy kykyyn asettua toisen ihmisen asemaan. Medialukutaito kehittyy lapselle hänen saadessa itse tehdä, vastaanottaa ja analysoida erilaisia mediaesityksiä. (Niinistö – Sintonen 2007: 24-30.)

Medialukutaidon lisäksi puhutaan myös mediakompetenssista. Se määritellään kyvyksi sovittautua mediaympäristöön ja taidoksi tulkita median sisältöjä. (Suoranta – Lehtimäki – Hakulinen 2001: 88.) Sillä tarkoitetaan siis samaa kuin medialukutaidolla. Tarkoitin tutkielmassani mediataidolla, medialukutaidolla ja mediakompetenssilla niitä taitoja, joita mediakasvatuksen avulla on tarkoitus oppia. Ne ovat siis mediakasvatuksen tavoitteita.

Nykyistä kulttuuriamme nimitetään mediakulttuuriksi. Juha Suoranta määrittelee mediakulttuurin yhteiskunnalliseksi tilanteeksi, jossa suurin osa havainnoistamme tulee median välityksellä. Mediakulttuuri vaikuttaa meihin aamusta iltaan muokaten identiteettiämme. Siihen kuuluu erilaisten viestien ja merkkien lisääntyminen. Mediakulttuuri tarjoaakin lapsille paljon audio-visuaalista eli kuulo- ja näköaistin välittämää materiaalia. (Suoranta 2001: 18-28.) Mediakulttuuri toimii mediakasvatuksen ympäristönä.

2.2 Taustaa ja perusteluja mediakasvatukselle

Mediakasvatuksen tarpeellisuuteen on esitetty monenlaisia perusteluja. Mediakasvatuksesta on olemassa myös monenlaisia ajatuksia, joista voidaan erottaa useita lähestymistapoja ja näkökulmia. Kirjallisuudessa painottuu suurimmaksi osaksi suojelullinen näkökulma mediakasvatukseen. Tämän vuoksi myös oman tutkielmani teoreettisessa osuudessa painottuu kyseinen näkökulma. Kuitenkin mediakasvatukseen on olemassa muitakin lähestymistapoja, joita myös esittelen työssäni.

Nykyään puhutaan siitä, että mediaympäristö on muuttunut ja median läsnäolo on joka-päiväistynyt. Täytyy kuitenkin muistaa, että media on ollut osa lapsuutta jo 60-luvulla. Mediakulttuurin muutosta ei kuitenkaan voida erottaa muusta yhteiskunnallisesta kehityksestä. Mediakulttuuri on silti erilaista nykyään kuin 60- tai 70-luvulla. Media kasvat-
taa ja rakentaa identiteettiä. Sen hallitsevuus näkyy monissa asioissa lasten elämässä. Päiväkodeissa mediakasvatus on ollut perinteisesti osa toimintaa, joko tiedostamatta tai tietoisesti satujen, kuvien ja medialeikkien muodossa. Mediaympäristö on vain muuttunut kirjojen maailmasta visuaalisemmaksi television ja tietokoneen myötä. (Kupiainen 2007: 16-17.)

Media viihdyttää lapsia ja antaa heille tietoa, mutta tuo myös haasteita kasvatukseen. Jos lapsi jää yksin median kanssa, hänellä ei ole mahdollisuutta käsitellä sitä. Tällöin media muokkaa lapsen maailmankuvaa ja asenteita. Median katseluun ja kuunteluun liittyy erilaisia tunteita, ja lapset saavatkin tunne-elämän kehitykselleen tukea mediaelämyksistä. Aikuisten tehtävä on kuitenkin rajata mediasisältöjä niin, että tunne-elämykset pysyvät turvallisina. Aikuisten on hyvä tuntea lapsen kuluttamat mediasisällöt ja keskustella hänen kanssaan median aiheuttamista kysymyksistä. Tämän lisäksi kannattaa keskustella myös median sankareista, jotka ovat lapselle tärkeitä. (Salokoski 2007: 76-82.) Lapset ovat kognitiivisesti eri asemassa kuin aikuiset vastaanottaessaan mediaesityksiä. He eivät siis pysty havainnoimaan samalla tavalla mediaesityksen tapahtumia. Lapsia pidetään myös avuttomampina käsittelemään ja tulkitsemaan median sisältöjä. (Herkman 2001: 176.)

Mediasta voi aiheutua lapselle erilaisia haittoja. Englantilaiset mediatutkijat Teresa Orange ja Louise O'Flynn (2005) ovat listanneet merkkejä, joiden perusteella voi huolestua lapsen mediankäytöstä. Ensimmäinen huolta aiheuttava merkki on käyttäytymisen muutokset. Jos lapsi alkaa käyttäytyä aggressiivisesti median kuluttamisen yhteydessä, kyllästyy helposti jos ei saa katsoa televisiota tai pelata tietokoneella tai alkaa kiinnostua ennenaikaisesti seksuaalisista asioista, on syytä huoleen. Toinen merkki liittyy lapsen fyysiseen hyvinvointiin. Liiallisen mediankäytön seurauksena lapsi saattaa tulla yliaktiiviseksi tai olla jaksamaton. Hän saattaa lopettaa liikkumisen ja tulla vähitellen ylipainoiseksi. (Lehtipuu 2006: 65-67.)

Edellä mainittujen englantilaistutkijoiden mukaan kolmas oire vääränlaisesta median nauttimisesta ovat oppimisvaikeudet. Niihin saattaa liittyä univaikeuksia, keskittymiskyvyn puutetta ja viivästynyttä lukutaidon kehitystä. Neljäntenä tutkijoiden listalla ovat ihmissuhdeongelmat. Tästä voi olla kyse, jos lapsi eristäytyy omaan maailmaansa. Ystävyys- ja perhesuhteet saattavat korvautua median maailmalla. Viimeisenä merkkinä tällä listalla on maailmankuvan muutos. Lapsi voi olla huolestunut maailman tapahtumista eikä osaa nauttia lapsuuden tavallisista iloista ja normaalista arjesta. (Lehtipuu 2006: 67-70.) Tällaisten haittojen ehkäisyssä mediakasvatuksella on tärkeä rooli.

2.3 Ikävaiheiden mukainen toteutus

Lapset ovat yksilöitä, mutta kehitys etenee tietyin vaihein. Eri-ikäisille sopivatkin erilaiset mediasisällöt. (Mustonen 2006: 16.) Mediakasvatuksessa kannattaa ottaa huomioon

lapsen ikä (Pohjola 2005). Mediakasvatusta pitäisi toteuttaa myös alle 3-vuotiaille lapsille, koska hekin katsovat televisiota ja tarvitsevat jopa enemmän suojelua kuin isommat lapset (Ruhala 2008). Alle 3-vuotiaat alkavat vähitellen ymmärtää sen, että mediaesitykset eivät ole aina totta. Hahmotuskyky ja syy-seuraussuhteiden ymmärrys on kuitenkin vielä puutteellista. Kirjat, musiikki ja kuvaohjelmat ovat sopivia mediasisältöjä alle 3-vuotiaille. Heitä pitäisi vielä suojella uutisilta, voimakkailta sisällöiltä ja aikuisten asioilta. (Salokoski – Mustonen 2007.) Mediataitojen opettelu ensimmäinen vaihe on tunnetaitojen opettelu. Tunteiden käsittelyn myötä lapsi voi siirtyä analyttisen ja kriittisen medialukutaidon harjoitteluun. (Pohjola 2005.)

3-6-vuotiaat omaksuvat voimakkaita mediasisältöjä tehokkaasti ja saattavat vilkkaan mielikuvituksensa ansiosta pelästyä niitä. Noin viisivuotiaasta lähtien lapsella on kyky erottaa fakta ja fiktio toisistaan. 3-5-vuotiaille voi tarjolla monipuolisia sisältöjä. Toden ja tarun erottamisessa ja mainosten käsittelyssä kannattaa auttaa tämänikäisiä. Itsensä ilmaiseminen median avulla on tässä iässä hyvä mediakasvatuksen muoto. Edelleen aikuisten asioilta on syytä suojella. Lisäksi tämänikäisten kanssa voi keskustella jo median sisällöistä. (Salokoski – Mustonen 2007.)

Esikouluikässä lapset alkavat tunnistaa mainoksia ja niiden vaikutustarkoituksia. Kuusi-vuotiaiden kanssa voi toteuttaa mediakasvatusta osallistamalla lasten kanssa median käyttöön. Mediakasvatuksen toteuttaminen siis kehittyä alkaen faktan ja fiktion opettelusta. Se on alle kouluikäisten mediakasvatuksen keskeisin tavoite. (Salokoski – Mustonen 2007.) Alle kouluikäisillä lapsilla radion käyttö mediakasvatuksessa olisi tärkeää kuvien lisäksi (Kotilainen 2002a: 35).

Ikärajojen tarkoitus on suojella lasta median haitoilta. Television ja videoiden ikäraajat ovat laissa kirjattuja velvollisuuksia, joita tulee noudattaa. (Salokoski 2007: 81.) Vanhempia pitäisi valistaa mediakasvatustiedoilla ja kertoa heille ikärajoista ja lasten kehityksestä median ymmärtämisen suhteen (Salokoski – Mustonen 2007). Olen itsekin huomannut työskennellessäni lasten parissa, että monet aikuiset pitävät ikärajoja turhina rajoituksina.

3 NÄKÖKULMIA JA PERIAATTEITA MEDIKASVATUKSESSA

Mediakasvatus voi olla lasta voimaannuttavaa vahvistaessaan lapsen minäkäsitystä ja ajattelu- sekä ilmaisutaitoja. Media voi myös vahvistaa lapsen identiteettiä. Kaikkien lasten taitojen ja vahvuuksien hyödyntäminen tukee lasten itsetuntoa. Lapset oppivat itse tekemällä median tuottamista ja tulkintaa. Näin lapset voivat omalla toiminnallaan osallistua mediakulttuuriin. (Pentikäinen ym. 2007: 102-103.) Mediakasvatuksessa voidaan erottaa eri näkökulmia. Siihen kuuluu myös tiettyjä periaatteita, jotka kuuluvat yleisestikin varhaiskasvatukseen.

3.1 Eri näkökulmia

Mediakasvatukseen kuuluu monenlaisia ulottuvuuksia. Sen pitäisi olla osa päivittäistä toimintaa, eikä irrallinen kokonaisuus. (Niinistö – Ruhala 2006: 8-10.) Useimmissa päiväkodeissa mediakasvatusta toteutetaan osana muuta toimintaa, mutta myös erityisesti mediaan liittyvinä tuokioina (Suoninen 2008). Tarinankerronnalla on tärkeä osuus mediakasvatuksessa. Tarinankerronta liittyy sekä median vastaanottamiseen että sen tuottamiseen. (Seppänen 2005.)

Mediakasvatukseen voi kuulua vuorovaikutusta ja tekemistä (Niinistö – Sintonen 2007: 27-30). Sille asetetaan tavoitteet, joiden pohjalta suunnitellaan toimintaa. Mediakasvatus on toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan median käyttöön ja medialukutaidon kehittymiseen oppimalla median parissa. (Pentikäinen ym. 2007: 100.) Mediakasvatus voidaan jakaa median tuottamiseen, mediasisältöjen tulkintaan ja suojelliseen mediakasvatukseen.

3.1.1 Median tuottaminen

Mediatuotannossa korostetaan median ymmärtämistä ja medialukutaidon kehittymistä tuottamalla ja tekemällä itse mediaa (Kotilainen 2002a: 36). Lasten omat mediatuotokset ja median sisällöt liittyvät ilmaisulliseen lähestymistapaan, jonka voi yhdistää taidekasvatukseen (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008: 7). Oman mediaesityksen tekeminen tarjoaa lapselle mahdollisuuden harjoitella ryhmätyötaitoja ja omien valintojen tekemistä. Se mahdollistaa myös mediakulttuurin käsittelyn ja siihen vaikuttamisen. Lasten omista mediaesityksistä näkyvät myös heidän moraalikäsityksensä ja mediasuhteensa eli suhtautuminen mediakulttuuriin. Itse tekemällä lapset lisäksi oppivat, miten

valmiit mediaesitykset syntyvät. Oman tuotoksen tekemiseen keskittyvässä mediakasvatuksessa opitaan ilmaisua ja tiedon käsittelyä median välineiden avulla. Lopullista tuotosta tärkeämpää on itse prosessi. (Niinistö – Sintonen 2007: 27-30.)

Mediakasvatus edistää ihmisyyttä ja sosiaalista pääomaa. Mediakasvatuksen tavoitteena on taito, jonka avulla voi osallistua ilmaisemiseen ja merkitysten luomiseen ja tunnistamiseen. Kriittinen medialukutaito kehittyy arvioimalla omia ja muiden tekemiä esityksiä. Se on kulttuurinen taito, joka edellyttää kulttuurin multimodaalisen luonteen ymmärtämistä. (Niinistö – Sintonen 2007: 25.) Nykyiseen mediakulttuuriin kuuluva multimodaalisuus tarkoittaa monien eri elementtien samanaikaisuutta yhdessä median välineessä (Kupiainen 2007: 18-22). Ilmaisullinen ja tuotannollinen mediakasvatus on ilmaisun kehityksen lisäksi erityisen tärkeää toden ja tarun erottamiseksi mediatuotoksista.

Median tuottamiseen ja ilmaisuun liittyy teknologiakasvatuksellinen näkökulma, joka painottaa teknisiä välineitä ja tietotekniikan hyödyntämistä mediakasvatuksessa (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008: 7). Se on siis median välineiden käytön opettelua. Mediakasvatus voi herättää lapsissa kiinnostusta ja tiedonjanoa. Mediakasvatuksen toteuttaminen pienille lapsille voi auttaa heitä kasvamaan kriittisiksi ja tiedostaviksi nuoriksi. (Niinistö – Sintonen 2007: 26.) Media voi tuoda lapselle mahdollisuuden osallistua omaan yhteisöönsä omien esitysten tai sadutuksen kautta (Pentikäinen ym. 2007: 102).

3.1.2 Mediasisältöjen tulkinta

Mediakasvatukseen kuuluu mediaesitysten ja -sisältöjen tulkinta ja käsittely. Mediakasvatus on havaintojen ja valintojen tekemisen opettelua mediakulttuurisessa yhteiskunnassa (Niinistö – Ruhala 2006: 8). Kasvattajan ohjaus on tärkeää mediaesitysten tulkinnaissa ja toden ja tarun erottamisessa ja sitä kautta medialukutaidon syntymisessä. Mediakasvatusta voi tapahtua arjessa jokapäiväisissä keskusteluissa. Pelkkä mediaesityksen katsominen tai kuunteleminen ei ole vielä mediakasvatusta, jos siitä ei keskustella tai sitä ei käsitellä muulla tavalla. Lapset tulkitsevat mediaa eri tavalla kuin aikuiset. Median tulkintataitoihin vaikuttavat lapsen ikä, kyky erottaa fakta ja fiktio toisistaan, kielen kehitys sekä havaintojen prosessointi. (Salokoski 2007: 77-85.)

Tulkinnalliseen näkökulmaan sisältyy kriittisen pedagogiikan lähestymistapa. Kriittisen mediakasvatuksen mukaisesti mediakulttuurista on tullut perinteistä koulua merkittävämpi kasvattaja. Kriittisen pedagogiikan ihmiskuva on aktiivinen. Todellisuuskäsitys on kriittisestä näkökulmasta konstruktioistinen eli sosiaalinen todellisuus on ihmisten rakentamaa. Kriittiseen pedagogiikkaan sisältyy ajatus siitä, että ihmisellä on mahdollisuus toimia niin, että maailmasta tulisi eettisesti kestävämpi paikka. Kriittisessä mediakasvatuksessa tarkastellaan mediakulttuurin vaikutusta todellisuuden muokkaajana. Median ajatellaan tarjoavan ihmisille keinotekoisia haluja, mielikuvia ja tarpeita. (Suoranta 1998.) Median vallan ja manipuloivan vaikutuksen tiedostaminen kuuluu kriittiseen median tarkasteluun (Kotilainen – Suoranta 2005). Esimerkiksi mainokset ovat lasten tulkinnalle haasteellisia, koska lapset eivät välttämättä osaa vielä suhtautua niihin kriittisesti (Salokoski 2007: 80). Hyvin kehittynyt medialukutaito auttaakin lapsia tarkastelemaan kriittisesti median tarjontaa. Tämä koskee erityisesti mainontaa.

3.1.3 Suojellinen mediakasvatus

Mediakasvatusta voidaan lähestyä suojellisesta näkökulmasta. Tästä näkökulmasta mediakasvatus on rajojen asettamista median käytölle. Aikuisen täytyy auttaa lasta median suodattamisessa. Lapsia on suojeltava erityisesti pelottavilta ja seksuaalisilta mediasisällöiltä. Hyvin erilaisista mediaesityksistä syntyvät pelot ovat suomalaisten lasten yleisimpiä pelkoja. (Salokoski 2007: 77-85.)

Mediaväkivallan vastustajat ovat sitä mieltä, että lapset ovat herkkiä median vaikutuksille, koska he eivät ymmärrä toden ja tarun eroa. Joissakin tutkimuksissa on puolestaan huomattu, että lapset erottavat hyvin faktan ja fiktion eron, koska he ovat kasvaneet median kanssa. Lapsen ystävät ja vanhemmat vaikuttavat omalta osaltaan siihen, miten lapsi kokee mediaväkivallan. (Herkman 2001: 178-179.) Mediassa näkyvä väkivalta on keskeinen pelkoja ja ahdistusta aiheuttava asia, mutta myös lastenohjelmat saattavat olla jollekin lapselle pelottavia (Salokoski 2007: 78).

Lasten välttyminen väkivaltaisilta mediasisällöiltä on aikuisten vastuulla. Aikuisten tulisi tutustua etukäteen lasten katsomiin mediasisältöihin. Myös ikärajamerkintöjä on hyvä noudattaa. Lasten mediaan käyttämää aikaa pitäisi myös rajoittaa niin, että media ei muodosta suurinta osaa lapsen elämän sisällöstä. Keskusteleminen ja perusteleminen ovat tärkeitä asioita luotaessa sääntöjä median käytölle. Niin lapsetkin sitoutuvat pa-

remmin sääntöjen noudattamiseen. Jos lapsi kuitenkin näkee väkivaltaisia mediaesityksiä, on hänen kanssaan hyvä keskustella niistä. (Veikkolainen 2005.)

Seksuaaliset sisällöt tulevat hyvin aikaisin lasten maailmaan median välityksellä, jos lapsia ei suojella niiltä. Myös pedofiilit ja muut hyväksikäyttäjät pääsevät helpommin lasten lähelle internetin välityksellä. Lasta pitääkin suojella tällaisilta yrityksiltä ja opettaa välttämään vieraita aikuisia internetissä keskustellessaan. Lapsen kanssa olisi hyvä myös sopia tietyt sivut, joilla hän voi käydä. Internetin välityksellä tapahtuu nykyään myös kiusaamista monessa muodossa. (Salokoski 2007: 79-80.) Median haitoilta suojaa turvallinen kasvuympäristö ja myönteinen kasvatus (Niinistö – Ruhala 2006: 13). Aikuisen täytyy olla selvillä lapsen käyttämän median sisällöstä, ja tarvittaessa on suojeltava lasta haitallisilta mediaesityksiltä (Pentikäinen ym. 2007: 102).

3.2 Periaatteita mediakasvatuksessa

Lasten mediakulttuuri nähdään mediakasvatuksessa mahdollisuutena monipuoliseen toimintaan. Päiväkodissa ei kuitenkaan pitäisi sinänsä lisätä median katselua, vaan ohjata lapsia median käytössä kuitenkin mitätöimättä mediakulttuuria. Media voi olla laajasikin mukana päiväkodin arjessa. Mediakasvatus on hyvä mahdollisuus avartaa sekä lasten että omaakin maailmaa. (Kupiainen 2007: 18-22.) Mediakasvatuksen toteuttamisessa tulisi huomioida lapsilähtöisyys erityisesti toiminnan suunnittelussa. Kasvatuskumppanuus puolestaan tuo vanhemmat mukaan mediakasvatukseen.

3.2.1 Lapsilähtöisyys

Pienten lasten mediakasvatuksessa on tiettyjä periaatteita, joista yksi on lapsilähtöisyys. Sillä tarkoitetaan kasvatusta, joka perustuu lapsen omiin kokemuksiin ja kiinnostuksenkohteisiin. Lapsi ei ole toiminnan kohde vaan itsenäinen toimija. Lapsilähtöisen näemyksen mukaan lapsi on luonnostaan oppimishaluinen ja aktiivinen. Oppimisessa painotetaan leikkiä ja lapsen omaa toimintaa. Kasvatuksessa ja toiminnan suunnittelussa korostuvat lasten yksilölliset tarpeet ja osaaminen. (Vilén ym. 2006: 222-223.)

Mediakasvatuksessa lapsilähtöisyys näkyy siinä, että otetaan huomioon lapsen oma mediaympäristö (Pentikäinen ym. 2007: 101). Mediakasvatuksen lähtökohtana voidaan pitää lasten omien mediakokemusten ja tunteiden esiintuomista (Niinistö – Sintonen 2007: 24). Toiminnan suunnittelussa voidaan käyttää lasten kiinnostuksenkohteita kuten

heidän suosimiaan televisio-ohjelmia tai mieluisimpia pelejä. Median hahmoja voi sisällyttää kaikkeen toimintaan.

3.2.2 Kasvatuskumppanuus

Alle kouluikäisten lasten mediakasvatuksen periaatteisiin kuuluu myös kasvatuskumppanuus kodin ja päiväkodin kesken (Pentikäinen ym. 2007: 101). Kasvatuskumppanuus tarkoittaa vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välistä kasvatusyhteistyötä. Kasvatuskumppanuuden ideaan kuuluu perhelähtöisyys, jolloin perheen tarpeet ovat työskentelyn lähtökohtana. Vastuu lapsesta on kasvatuskumppanuudessa molemmilla osapuolilla. Kuitenkin päävastuu on kotona vanhemmilla ja päiväkodissa työntekijöillä. Kumppanuudessa päivähoido ja koti kulkevat rinnakkain kannatellen lasta. (Kaskela – Kekkonen 2006: 17-20.)

Ammattikasvattajan ja vanhemman välisen kasvatuskumppanuuden tarkoituksena on vahvistaa lapsen ja vanhemman suhdetta. Kasvatuskumppanuuden periaatteisiin kuuluu vanhempien kuuleminen, joka on keskittymistä kuulemaan, mitä vanhemmilla on oikeasti sanottavana. Kumppanuuteen kuuluu myös kunnioittaminen, joka edistää avoimuutta ja vuorovaikutusta. Luottamuksen saavuttaminen on yksi kasvatuskumppanuuden tärkeistä tavoitteista. Myös dialogisuus on osa kasvatuskumppanuutta, sillä sen avulla keskustelu helpottuu ja muotoutuu yhteiseksi vuoropuheluksi. Dialogisuus on yhteisesti tapahtuvaa ajattelua ja keskustelua, jossa kuunnellaan ja pyritään aidosti ymmärtämään toista ihmistä. (Kaskela – Kekkonen 2006: 23-38.)

Media voi toimia vanhempien ja ammattikasvattajien välisenä positiivisena viestintuojana tai kokemuksena (Pentikäinen ym. 2007: 102). Mediakasvatuksessa kasvatuskumppanuus on tärkeää, koska lasten pääasiallinen median käyttö tapahtuu yleensä kotona. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on yksi osa mediakasvatusta, sillä työntekijät ja vanhemmat voivat keskustella lasten median käytöstä ja sopia yhteisiä sääntöjä. Hyvässä kumppanuussuhteessa työntekijällä on mahdollisuus tuoda esille omia näkökulmiaan ja mielipiteitään mediaan liittyvissä asioissa. Mediaa voidaan käyttää myös välineenä yhteydenpidossa vanhempiin.

4 MEDIAKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN PÄIVÄKODEISSA

Mediakasvatusta voidaan toteuttaa monella tapaa. Se on osa muuta varhaiskasvatusta. Lait ja asiakirjat ohjaavat varhaiskasvatusta ja sitä kautta myös mediakasvatusta. Toteuttamiseen vaikuttaa myös lapsiryhmä, jolle toimintaa ohjataan. Mediakasvatuksen toteuttamista päiväkodeissa ja kouluissa on tutkittu. Mediakasvatuksen toteuttamisen edistämiseksi on myös perustettu hankkeita ja erilaisia käytännön kokeiluja.

4.1 Varhaiskasvatus päiväkodeissa

Varhaiskasvatus määritellään alle kouluikäisten lasten kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jossa tarvitaan kasvatuskumppanuutta vanhempien ja ammattikasvattajien kesken. Varhaiskasvatus koostuu lasten hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Sitä toteutetaan varhaiskasvatuspalveluissa, joihin kuuluvat muun muassa päiväkodit, perhepäivähoito ja avoin toiminta. (Reunamo 2007: 101.) Keskityn tutkielmassani vain päiväkoteihin, jotka muodostavat keskeisen osan varhaiskasvatuspalveluista ja toimivat lastentarhanopettajien työpaikkana.

4.1.1 Ohjaavat lait ja asiakirjat

Varhaiskasvatusta määrittelevät muutamat lait ja niiden pohjalta luodut asiakirjat. Varhaiskasvatuksen kehyksiä määrittävät pääosin päivähoitolaki 36/1973 ja perusopetuslaki 628/1998 asetuksineen sekä valtakunnalliset linjaukset. Lakien pohjalta on luotu Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma 2005 (Vasu). Valtakunnallisen Vasun pohjalta kunnat tekevät omat linjauksensa ja strategiansa sekä omat Vasunsa. Esiopetusta säätelee esiopetuksen järjestäjän tekemä esiopetussuunnitelma. Seuraavalla tasolla ovat yksiköiden eli yksittäisten päiväkotien tekemät linjaukset, esiopetussuunnitelmat ja Vasut. Päiväkodin oman Vasun pohjalta tehdään yhteistyössä vanhempien kanssa jokaiselle lapselle oma varhaiskasvatussuunnitelma, esiopetussuunnitelma ja tarvittaessa kuntoutussuunnitelma. Näiden asiakirjojen pohjalta suunnitellaan lapsiryhmän toimintaa ja asetetaan sille tavoitteita. (Reunamo 2007: 120.)

Varhaiskasvatusta määrittävä laki lasten päivähoidosta on vuodelta 1973. Tämän lain mukaan päivähoidon tavoitteena on tukea lasten koteja kasvatustehtävässä. Päivähoidon tehtävä on tarjota lapselle lämpimiä ihmissuhteita, lapsen kehitystä tukevaa toimintaa ja hyvä kasvuympäristö. (Laki lasten päivähoidosta 1973/2a§.) Laissa ei määritellä tar-

kemmin päivähoiton sisältöjä. Perusopetuslaki säätelee päiväkodeissa annettavaa esiopetusta. Sen mukaan esiopetuksen tavoitteena on tukea lasten oppimisedellytyksiä (Perusopetuslaki 1998/2§).

Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset sisältävät varhaiskasvatuksen keskeisiä periaatteita. Valtakunnallisissa linjauksissa varhaiskasvatus on määritelty osaksi elinikäistä oppimista. Linjauksissa esitetään toimenpide-ehdotuksia lainsäädännön uudistamiseksi, henkilöstön ammattitaidon edistämiseksi ja varhaiskasvatuksen kehittämiseksi. Linjaukset ovat perustana Valtakunnalliselle varhaiskasvatussuunnitelmalle. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002.)

Päiväkodin varhaiskasvatusta ohjaa lakien ja linjausten lisäksi valtakunnallinen asiakirja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Tässä asiakirjassa määritellään ne sisällölliset orientaatiot, joiden tulee kuulua varhaiskasvatukseen. Lisäksi valtakunnallinen Vasu ohjaa varhaiskasvatuksen laatua ja kuntien varhaiskasvatussuunnitelmien laatimista. Valtakunnallisessa Vasussa määritellään, mitä varhaiskasvatus on, miten sitä tulisi toteuttaa, vanhempien osuutta päivähoitossa, erityiskasvatusta sekä varhaiskasvatussuunnitelman laatimista kunnissa. Valtakunnallisessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ei mainita kertaakaan mediakasvatusta tai viestintäkasvatusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet-asiakirja. Siinä on mainittu keskeisissä sisältöalueissa taiteen ja kulttuurin osa-alueessa seuraavaa:

Lapselle tarjotaan tilaisuus tutustua viestintävälineisiin ja harjoitella niiden käyttöä. Lapsen kanssa tarkastellaan kuvia ja keskustellaan niiden merkityssisällöistä ja kuvailmaisusta. Lasta ohjataan tutkimaan äänimaailmaa ja musiikin vaikutusta viestinnässä. Lasta kannustetaan ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan sanoin sekä draaman keinoin, äänenpainoin ja -sävyin, ilmein, elein ja liikkein. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000: 15.)

Tämän perusteella mediakasvatusta ohjataan toteuttamaan esikoulussa, mutta alle kuusivuotiaiden osalta toteutus jää oman kiinnostuksen varaan. Kuitenkin suuri osa alle kuusivuotiaistakin käyttää montaa eri mediaa jopa lähes päivittäin.

4.1.2 Lastentarhanopettajan työnkuva

Päiväkodeissa työskentelee varhaiskasvatuksen ammattilaisina lastentarhanopettajia ja lastenhoitajia. Tämä tutkielma koskee lastentarhanopettajien työtä. Lastentarhanopettajat tekevät päiväkodeissa lasten kasvatusta-, opetusta- ja hoitotyötä. Heidän työnkuvaansa kuuluu lasten kehityksen tukeminen ja seuraaminen. Lastentarhanopettajat vastaavat myös Vasun tekemisestä. Käytännön työ koostuu arjen toiminnoista kuten ruokailuista ja ulkoiluista sekä toimintatuokioiden ohjaamisesta. Esiopetuksessa lastentarhanopettajan työhön kuuluu olennaisena osana opetusta. Lastentarhanopettajan työhön liittyy keskeisesti vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö. (Lastentarhanopettaja 2006.)

Lastentarhanopettaja on koulutukseltaan yleensä kasvatustieteen kandidaatti tai sosionomi (AMK) taikka on suorittanut näitä tutkintoja edeltävän vastaavan tutkinnon (Lastentarhanopettaja 2006). Vähintään joka kolmannella päiväkodin kasvatustyötä tekeväällä henkilöllä tulee olla lastentarhanopettajan koulutus. Nykyään lastentarhanopettajat tekevät työtään moniammatillisissa tiimeissä. (Reunamo 2007: 102-103.) Päiväkodissa tiimi koostuu lapsiryhmän koosta riippuen yleensä yhdestä lastentarhanopettajasta ja kahdesta lastenhoitajasta.

4.2 Mediakasvatus osana varhaiskasvatusta

Mediakasvatuksen toteuttamisen edistämiseksi kodeissa ja varhaiskasvatuksessa on toteutettu Mediamuffinssi-hanke, joka käynnistyi vuonna 2006. Hanke oli Opetusministeriön aloittama. Hankkeen tuotoksena oli erilaisia materiaaleja mediakasvatuksen toteuttamisen avuksi. Keskeiset materiaalikirjat jaettiin kaikkiin Suomen päiväkodeihin. Kirjojen lisäksi hankkeesta jäi konkreettisenä materiaalina internet-sivusto (www.mediamuffinssi.fi). (Suoninen 2008.) Viittaan tähän hankkeeseen useaan kertaan tutkielmassani, koska se on erittäin ajankohtainen ja koko Suomen kattava mediakasvatukseen liittyvä hanke.

Yksi esimerkki käytännön mediakasvatuksesta on Jukolan päiväkodista Hämeenlinnasta. Jukolan päiväkodissa painotetaan mediakasvatusta. Siellä on ollut vuodesta 2003 asti kokeilussa digitaalinen kasvunkansio. Kaikille kokeiluun osallistuneiden perheiden lapsille tehdään kansio, johon pääsee vain salasanalla. Kasvunkansiosta voi seurata lapsen kehitystä esimerkiksi hänen piirustustensa muodossa. Sekä vanhemmat että päiväkodin työntekijät voivat lisätä kansioon lapsen tuotoksia. (Korhonen 2003.)

Jukolan päiväkodin mediakasvatuskokeiluun liittyy myös keskustelufoorumi vanhemmille. Kokeilun tarkoituksena onkin edistää kasvatuskumppanuutta. (Korhonen 2003.) Jukolan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattu oma osuus mediakasvatuksesta. Vasun mukaan päiväkodissa painotetaan opettavaa näkökulmaa mediakasvatukseen. Lapset saavat muun muassa kokeilla median välineitä ja tehdä omaa sanomalehteä. Vanhempien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä myös mediakasvatuksen osalta. (Jukolan päiväkot. Varhaiskasvatussuunnitelma 2006.)

Lasten kehityksestä tietävät pedagogiikan asiantuntijat eli kasvattajat ovat parempia mediakasvattajia kuin pelkät teknisten välineiden käytön osaavat henkilöt. Tekniikan asiantuntijoiden osaamista voidaan kuitenkin hyödyntää lisänä mediakasvatuksessa. (Pohjola 2005.) Mediaopettajan ja -kasvattajan kompetenssi eli pätevyys voidaan määrittellä rohkeudeksi, haluksi ja uteliaisuudeksi median suhteen. Siihen kuuluu oma kiinnostus mediaa kohtaan, aktivoivat menetelmät, yhteistyö muiden toimijoiden kanssa sekä kasvattajan vastuu mediakasvatuksesta. (Kotilainen 2002a: 37.) Lisäksi kompetenssiin kuuluu sitoutuminen oppimisen edistämiseen ja kriittinen autonomia. Mediakasvatusta toteuttavan henkilön tulee siis olla kiinnostunut mediasta ja olla eettisesti vastuussa kasvatustehtävästään. (Kotilainen 2002b.) Tällainen kasvattaja on siis pätevä mediakasvattaja. Hänelle mediakasvatus on tärkeä osa työtä.

Aikuisten motivoiminen mediakasvatukseen on hankalaa. Täydennyskoulutusta on tarjottu ammattikasvattajille, mutta osallistujia ei ole saatu riittävästi. Mediakasvatukseen tulee kuitenkin aina sisältyä tutkimustietoa, jonka keskiössä ovat lapsi ja media. Mediakasvatus tulee luonnolliseksi osaksi opetusta ja kasvatusta vasta, kun se sisältyy kasvattajien omaan koulutukseen. (Salokoski – Mustonen 2007.)

5 AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA

Sirkku Kotilainen on tutkinut tilastollisesti viestintä- ja mediakasvatusta peruskoulussa. Hänen tutkimuksensa keskeinen tulos on, että mediakasvatuksen toteuttaminen eroaa suuresti eri koulujen välillä. Kyselyyn vastasivat sellaiset opettajat, joiden oletettiin olevan kiinnostuneita mediakasvatuksesta. Vuonna 1998 toteutetun kyselyn vertaaminen kymmenen vuotta vanhempiin tutkimuksiin osoitti muutoksia tapahtuneen mediateknologian kehittymisessä ja koulujen resursseissa. Suurin osa opettajista painotti mediakas-

vatuksessa sanomalehteä, osa painotti tietotekniikkaa, osa videota ja osa televisiota. (Kotilainen 2002a: 35.) Teen tutkielmani päiväkodeissa toteutetusta mediakasvatuksesta, mutta koulujen toteutuksesta löytyä yhtäläisyyksiä päiväkotien toteuttamisen kanssa.

Mediakasvatuksen toteuttamisen suurimmaksi ongelmaksi koettiin Kotilaisen tutkimuksessa mediakasvatuksen vähyys koulutuksessa. Lisäksi ajan, resurssien ja oppimateriaalien puute mainittiin ongelmaksi. Kotilainen vastaa tutkimuksen tuloksiin esittämällä, että koulutusta tärkeämpää on kasvattajan rohkeus alkaa toteuttaa mediakasvatusta. (Kotilainen 2002a: 35-37.) Myös median välineiden puutetta pidetään mediakasvatuksen toteuttamisen esteenä (Suoninen 2008). Oppimateriaalien puute ei ole enää ajankohtaista, sillä internetistä löytyy paljon sivustoja, joissa on valmiita materiaaleja mediakasvatukseen. Myös Opetusministeriön toteuttama Mediamuffinssi-hanke on tuottanut runsaasti oppaita ja käytännön vinkkejä. Lisäksi ainakin hankkeen kouluttaja Anu Ruhala on kiertänyt päiväkodeissa kouluttamassa henkilökuntaa mediakasvatuksesta.

Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke ja Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ovat toteuttaneet kyselyn, jonka tarkoituksena oli selvittää lastentarhan- ja luokanopettajaksi opiskelevien kokemuksia mediakasvatuksen opinnoista koulutuksessaan. Kyselyllä haluttiin selvittää myös mielipiteitä siitä, kuinka tärkeäksi opettajaopiskelijat kokevat mediakasvatuksen lasten kasvatuksessa ja opetuksessa. Kysely ei ole tieteellisesti pätevä, vaan se on selvitys. Kyselyyn vastasi 412 opiskelijaa, joihin kuului luokanopettaja- ja lastentarhanopettajaopiskelijoita sekä jonkun verran muita opiskelijoita. (Alanen 2007.)

Vastanneista suurin osa koki mediakasvatuksen tärkeäksi osaksi opettajien koulutusta. Tärkeyttä perusteltiin eniten yhteiskunnallisilla syillä kansalaistaidon ja vaikuttamisen välineen näkökulmasta. Osa vastaajista piti mediakasvatusta velvollisuutena, koska eri medioiden määrä on lisääntynyt yhteiskunnassa, ja osittain suojelun kannalta. Velvollisuuden ajateltiin johtuvan myös Opetussuunnitelman perusteista. Neljäsosa vastaajista sanoi mediakasvatuksen olevan tärkeä osa koulutusta, koska kasvattajilta vaaditaan sellaisia taitoja. Osa vastaajista haluaisi opettajien olevan mediakasvatuksen ammattilaisia. Lasten tarpeita piti tärkeänä alle puolet. Noin viidesosa perusteli mediakasvatuksen opinnoissaan tärkeäksi, koska koulutuksesta olisi heidän mielestään saatava riittävästi tietoa mediakasvatuksen toteuttamiseen. Jotkut vastaajista kokivat, etteivät olleet saa-

neet tarpeeksi hyvää opetusta voidakseen toteuttaa mediakasvatusta käytännössä. Vastaa-
jien mielestä mediakasvatusta on suhteellisen tärkeää päivähoitossa. (Alanen 2007.)

Annika Suoninen on tutkinut Mediamuffinssi-hankkeen jälkeisiä asenteita mediakas-
vatusta kohtaan sekä hankkeen materiaalien käyttöönottoa. Tutkimus toteutettiin kyse-
lyllä syksyllä 2007. Tutkimus suunnattiin päiväkodeille ja muille varhaiskasvatusta to-
teuttaville tahoille. Tuloksina saatiin, että melkein kaikki vastaajat pitivät tärkeänä me-
diakasvatuksen antamista kotona. Monet pitivät mediakasvatuksen toteuttamista myös
päivähoitossa tärkeänä. Esikoulussa toteutettavaa mediakasvatusta pitivät tärkeänä lä-
hes kaikki vastaajista. (Suoninen 2008.)

Suurin osa Suonisen tutkimukseen vastanneista piti lasten kanssa käytäviä keskusteluja
median sisällöistä tärkeimpänä syynä mediakasvatukseen toteuttamiseen. Toiseksi tär-
kein syy oli tarve suojella lasta haitallisilta media-aineistoilta. Seuraavaksi tärkeimmäk-
si syyksi mainittiin median merkitys osana lasten kulttuurista ympäristöä ja mediakas-
vatusta keinoena edistää lasten luovuutta. Vastaajat pitivät mediakasvatusta myös tärkeänä
apuvälineenä muussa kasvatuksessa. Vähemmän tärkeänä pidettiin mediakasvatuksen
antamia valmiuksia myöhemmälle oppimiselle. Vähän alle puolet varhaiskasvattajista
ilmoitti ottavansa mediakasvatuksen aiheita esille vanhempien kanssa. Kun vanhempien
kanssa käsiteltiin mediakasvatusta, se koski useimmiten lasten mediankäytön rajoitta-
mista. (Suoninen 2008.)

Suonisen tutkimuksen mukaan eri medioista kirjoja pidettiin tärkeimpänä mediakasva-
tuksen välineistä. Toiseksi tärkeimpiä ajateltiin olevan tietokonepelit ja muu tietoko-
neen käyttö. Seuraavana tulivat televisio, elokuvat, sarjakuvat ja lehdet. Vajaa puolet
piti mainontaa ja internetiä merkityksellisinä mediakasvatuksen kohteina. Sen jälkeen
tärkeysjärjestyksessä tuli kännykkä. Radiota pidettiin vähiten tärkeänä. (Suoninen
2008.)

Faktan ja fiktion erottamista ja median aiheuttamien pelkojen käsittelyä pidettiin Suoni-
sen tutkimuksessa mediakasvatuksen tärkeimpänä sisältönä. Toiseksi tärkeimpänä sisäl-
tönä pidettiin lasten kohtaaman mediaväkivallan käsittelyä sekä tarinoiden ja kuvien
tulkintaa. Seksuaalisten mediasisältöjen käsittelyä pidettiin seuraavaksi tärkeimpänä.
Sen jälkeen tärkeimpänä aiheena pidettiin etnisyyden esiintymistä mediassa ja mainon-
nan tarkoitusten käsittelyä. Puolet vastaajista piti tärkeänä sukupuoliroolien käsittelyä
osana mediaa. Seuraavana tuli median tuotantotapojen esittely eli esimerkiksi kaupalli-

suuden ymmärtäminen. Vähiten tärkeänä pidettiin median teknisten taitojen opettamista. (Suoninen 2008.)

Neljäsosa vastaajista oli käynyt keskustelua muiden työntekijöiden kanssa mediakasvatuksen toteuttamistavoista. Viidesosalla oli käytössään suunnitelma mediakasvatuksen toteuttamista varten. Yli puolet vastaajista ei ollut käsitellyt koko aihetta. Vastaajista suurin osa piti katselu- ja kuuntelutuokioiden vaikutuksia oppimiseen tehokkaimpana mediakasvatuksen muotona. (Suoninen 2008.)

Päiväkotien mediakasvatuksessa käytetään välineistä eniten kirjoja. Toiseksi eniten käsitellään elokuvia, televisiota, sarjakuvia ja lehtiä. Tietokonepelit ovat seuraavalla sijalla ja niiden jälkeen tulee muu tietokoneen käyttö. Radiota, kännykkää ja mainontaa käsitellään myös päiväkodeissa. Vähiten median välineistä käytetään internetiä. (Suoninen 2008.)

Suurin osa toteuttaa mediakasvatusta katselemalla ja kuuntelemalla mediasisältöjä. Toiseksi eniten keskustellaan yleisesti mediasisällöistä. Yli puolet lastentarhanopettajista harjoittelee lasten kanssa median teknisten välineiden käyttöä. Seuraavaksi eniten keskustellaan jostain tietystä mediasisällöstä. Vähiten tehdään lasten kanssa omia mediaesityksiä. (Suoninen 2008.)

Yleisin päiväkotien mediakasvatuksen toteuttamista rajoittava tekijä on median välineiden puute. Seuraavaksi yleisin rajoittaja on koulutuksen puute. Toteuttamista vaikeuttaa myös ajan, henkilökunnan ja tilojen puute sekä lapsiryhmän koko. Mediakasvatusta toteutetaan useimmiten osana arjen tilanteita, osana muita opetustuokioita tai erityisesti mediaan liittyvissä keskustelutuokioissa. Osassa päiväkodeista järjestetään myös mediakasvatuspäiviä tai -projekteja. Vanhempien kanssa otetaan mediakasvatuksen aiheita esille yleisimmin kahdenkeskisissä keskusteluissa. Niistä keskustellaan myös vanhempainilloissa. Joissakin päiväkodeissa pidetään myös erityisiä mediakasvatusvanhempainiloja. (Suoninen 2008.)

6 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkielmani tavoitteena oli saada tietoa lastentarhanopettajien omista näkemyksistä ja kokemuksista koskien mediakasvatusta. Tutkimuskysymykseni olivat: Miksi lastentarhanopettajat toteuttavat mediakasvatusta? Miten he toteuttavat sitä? Minkälaisia kokemuksia lastentarhanopettajilla on mediakasvatuksen toteuttamisesta? Näiden tutkimuskysymysten tuloksista voi päätellä sen, mikä merkitys mediakasvatuksella on kokonaisuudessa lastentarhanopettajille.

Tutkin kyseistä asiaa, koska tein tutkielmani kehittämishankkeeseen, jonka tavoitteena on eri lastentarhanopettajien työprosessien tekeminen näkyväksi. Metropolia Ammattikorkeakoulu toteuttaa hankkeen yhteistyössä Helsingin kaupungin päivähoidon vastuualueen kanssa. Hanke on alkanut vuonna 2006 ja sen arvioitu päättymisaika on vuonna 2009. (Erilaiset osaajat lastentarhanopettajina-hanke 2006.) Nykyään lastentarhanopettaja voi olla koulutustaustaltaan vanhamuotoisen lastentarhanopettajakoulutuksen käynyt, sosiaalikasvattaja, kasvatustieteen kandidaatti tai sosionomi (AMK).

Kun saadaan tietoa siitä, miten mediakasvatus koetaan osana lasten kanssa tehtävää työtä, voidaan miettiä mediakasvatukselle yhteisiä linjauksia päiväkotityöhön. Mediakasvatuksen merkityksellisyys vaikuttaa lastentarhanopettajien käytännön työhön ja sitä kautta lasten saamaan kasvatukseen ja opetukseen. Rajasin tutkielmani koskemaan mediakasvatusta, koska se on ajankohtainen aihe median jokapäiväisyyden vuoksi. Lapset, jotka ovat hoidossa päiväkodissa, viettävät siellä suuren osan ajastaan. Sen vuoksi päiväkotito on hyvä paikka antaa mediakasvatusta lapsille.

Mediakasvatuksen tarkoitusta ja käytännön toteuttamista on tutkittu aiemminkin, mutta kvantitatiivisella tutkimusotteella. Tutkielmani täydentää kvantitatiivista tutkimustietoa laadullisella eli kvalitatiivisella tiedolla. Se tuo siis lisätietoa siitä, miksi mediakasvatus koetaan tärkeäksi ja millä eri tavoin sitä on toteutettu sekä miten sen toteuttaminen on koettu. Kvantitatiivisella otteella tehdyssä tutkimuksessa kyselyyn on valittu ennalta tiettyjä kysymyksiä. Teemahaastattelulla keräämäni aineisto antaa tilaa haastateltavien omille ja ehkä uusillekin ajatuksille.

7 TUTKIMUSMENETELMÄT

7.1 Teemahaastattelu

Käytin tutkimuskysymysten ratkaisemiseen aineistonhankintamenetelmänä teemahaastattelua. Haastattelin kolmea lastentarhanopettajaa valmiiksi muotoiltujen teemojen avulla ilman valmiita vastausvaihtoehtoja. Valitsin haastatteluihin vain sellaisia henkilöitä, jotka ovat toteuttaneet mediakasvatusta. Tein kyseisen valinnan, koska tarkoitukseni oli tutkielmassani saada tietoa mediakasvatuksen tarkoituksesta ja sen toteuttamisesta. Haastateltavat olivat eri päiväkodeista. Keräsin aineistoni kesällä 2008.

Haastattelemalla sain tietää lastentarhanopettajien itse antamia perusteluja mediakasvatuksen toteuttamiselle, koska tällä menetelmällä he saivat itse kertoa suhtautumistavoistaan. Käytin aineistonhankintaan haastattelua, koska sillä voidaan selvittää ihmisen ajatuksia, käsityksiä ja merkityksiä. Teemahaastattelussa haastattelu tapahtuu valittujen teemojen kautta. Teemojen pohjalta käydään keskustelua. Teemojen käyttäminen tuo haastateltavien omat näkökulmat esille eri tavalla kuin ne tulisivat esiin etukäteen strukturoidussa haastattelussa. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 41-48.) Puolistrukturoiduissa teemahaastatteluisissa haastateltavilla on mahdollisuus esittää todellisia käsityksiään ja merkityksiään ilman valmiita vastausvaihtoehtoja.

Tutkielmani aineistonhankintaan liittyi myös eettisiä kysymyksiä. Eettisiä haasteita haastattelussa ovat luottamuksellisuus, yksityisyys ja informointiin perustuva suostumus (Hirsjärvi – Hurme 2000: 20). Käyttäessäni nauhuria minun oli saatava lupa sen käytölle haastateltavilta ja kerrottava, milloin nauhoitan heidän puhettaan. Näin myös toimin haastatteluiden aikana. Kysyttäessä suhtautumistapoja ammatillisiin käytäntöihin oli kysymykset esitettävä hienovaraisesti. Käsittelin tietoja luottamuksellisesti säilyttäen tutkittavien anonymiteetin.

Etsin haastateltavia lähettämällä sähköpostia Espoon, Helsingin ja Vantaan kunnallisiin päiväkoteihin. Kerroin viestissäni etsiväni tutkielmaani varten lastentarhanopettajia, jotka ovat toteuttaneet jossain muodossa mediakasvatusta. Aluksi sain vain kieltäytyviä vastauksia. Laajensin etsintääni lähettämällä viestini joihinkin yksityisiin päiväkoteihin. Kysyin myös tutkielmani teoreettista osuutta varten haastattelemaltani Anu Ruhalta ehdotuksia päiväkodeista, joihin kannattaisi ottaa yhteyttä. Lopulta sain kolme haastateltavaa. Monet haastattelusta kieltäytyneistä sanoivat, etteivät ole toteuttaneet me-

diakasvatusta. Tämä saattaa merkitä sitä, että mediakasvatusta on toteutettu vasta vähän. Toisaalta voi olla kyse siitä, että lastentarhanopettajat eivät tiedosta tekemäänsä työtä mediakasvatukseksi, vaikka se olisikin sitä.

Haastateltavista kaksi oli naisia ja yksi oli mies. Toteutin haastattelut kesän 2008 aikana. Kävin haastattelemassa kaikkia haastateltavia heidän työpaikoillaan eli päiväkodeissa. Toteutin haastattelut teemahaastattelurunkoni pohjalta (LIITE 1). Teemahaastattelun teemat nousivat tutkimuskysymysten pohjalta. Tutkimuskysymykset muotoutuivat teoriasta lähtien. Mediakasvatukseen liittyvässä kirjallisuudessa ja aiemmissa tutkimuksissa on käsitelty aihetta nimenomaan kyseisistä näkökulmista. Näiden teemojen pohjalta käytävä keskustelu oli olennaista haluttaessa tietää lastentarhanopettajien toteuttamasta mediakasvatuksesta.

Haastattelutilanteet olivat keskustelunomaisia, mutta johdin itse keskustelua tekemällä kysymyksiä. En esittänyt omia mielipiteitäni tai ennakkokäsityksiäni aiheesta ennen haastatteluja tai niiden aikana. Haastattelin jokaista yksitellen, jotta muiden mielipiteet eivät vaikuttaisi vastauksiin. Jokainen haastattelu kesti noin tunnin. Purin haastattelut sana sanalta tietokoneelle. Aineistoa tuli yhteensä reilu 22 sivua.

7.2 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Litteroituani haastattelut analysoin aineiston syksyn 2008 aikana. Käytin analyysimenetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Valitsin sisällönanalyysin menetelmäksi, koska sen avulla tarkastellaan inhimillisiä merkityksiä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa aineistosta nousevat esille tutkittavien omat ajatukset ilman ennakkokäsitysten vaikutusta. Puhdas aineistolähtöinen analyysi on kuitenkin lähes mahdotonta toteuttaa. (Tuomi - Sarajärvi 2002: 97-98.) Siten toteuttamassani analyysissa on myös teoriasidonnaisen analyysin piirteitä. Analyysiyksiköiden etsimistä ohjasivat analyysissani tutkimuskysymykset ja niiden pohjalta muodostetut teemat. Analyysissa etenin tiettyjen vaiheiden mukaisesti Tuomen ja Sarajärven esittämän mallin mukaan (Tuomi - Sarajärvi 2002: 110-115). Määritin analyysiyksiköksi ajatuskokonaisuuden, joka vaihtelee muutamasta sanasta muutamaa lauseeseen.

Ensin koodasin aineiston alleviivaamalla erivärisillä kynillä ajatuskokonaisuuksia tutkimuskysymysteni ja teemojeni mukaisesti. Järjestin analyysiyksiköt siis kolmeen eri teemaan, jotka olivat mediakasvatuksen tarkoitus, mediakasvatuksen toteuttaminen ja

kokemukset mediakasvatuksesta. Pelkistin ajatuskokonaisuudet yksinkertaisempaan muotoon. Etsin pelkistetyistä ilmauksista yhtäläisyyksiä ja eroja ja yhdistelin niitä alaluokiksi, jotka nimesin. Muodostin alaluokista samankaltaisten ilmausten perusteella yläluokkia. Lopuksi tiivistin yläluokat yhdeksi kokoavaksi käsitteeksi, joka kuvaa oman tulkintani mukaan koko ilmiötä. Näin sain lopputulokseksi kolme yläkäsitettä eli vastaukset tutkimuskysymyksiin.

Tutkimushaastattelussa haastateltavien aiemmat kokemukset vaikuttavat heidän vastauksiinsa. Myös haastateltava vaikuttaa aina haastateltavaan ja sitä kautta vastauksiin. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 41-42.) Otin nämä seikat huomioon tulkitessani haastattelujen vastauksia. Aineiston analyysissä muodostetut tulokset ovat omaa tulkintaani. Myös niistä vedetyt johtopäätökset edustavat osittain omaa näkökulmaani, vaikka perustelenkin niitä teorian pohjalta. Nämä asiat vaikuttavat tulosten luotettavuuteen.

8 TULOKSET

Tutkielmani tarkoituksena oli selvittää lastentarhanopettajien omia näkemyksiä ja kokemuksia koskien mediakasvatusta. Tutkimustehtävänä oli selvittää, miksi lastentarhanopettajat toteuttavat mediakasvatusta, miten he toteuttavat sitä päiväkodeissa osana varhaiskasvatusta ja minkälaisia kokemuksia lastentarhanopettajilla on mediakasvatuksen toteuttamisesta. Sain ratkaisut tutkimuskysymyksiin haastatteluiden ja niiden analyysin kautta. Esittelen seuraavassa tutkimustuloksia, joita havainnollistan haastatteluotteilla.

8.1 Mediakasvatuksen tarkoitus

Tutkimustulosteni mukaan lastentarhanopettajat pitävät lasten mediakasvatuksessa tärkeänä median myönteistä hyödyntämistä ja kielteisten vaikutusten vähentämistä. Tutkittavat pitävät kriittisyyttä mediaa kohtaan tärkeänä mediakasvatuksen tavoitteena:

***Haastateltava 1:** No se tavoite niinku jotenkin nousee päällimmäiseksi, että saa lapsille ja vanhemmille tietoisuuteen, että tää kriittisyys, valikoiden, että missään tapauksessa niinku ei vastaanota kaikkea, mitä media tuo tullessaan; poimii sen omansa.*

Haastateltavan keskeisimpänä tavoitteena mediakasvatuksessa on siis lisätä sekä vanhempien että lasten kriittisyyttä mediaa kohtaan. Tutkimuksessa esiin nousseita kriittisyyteen kuuluvia asioita ovat avoimuuden säilyminen ja median kapeuttaman maailmankuvan ehkäiseminen sekä tietoisuuteen ja kriittisyyteen kasvaminen. Avoimuuden säilymiseen liittyy haastateltavien esittämä vaihtoehtojen ja vastapainon luominen medialle. Erään haastateltavan mielestä kasvattajilla on vastuu tuoda lapsille median rinnalle muutakin toimintaa ja tekemistä. Medialle pitäisi siis luoda vaihtoehtoja, koska liiallinen median käyttö on haastateltavan mukaan turhaa ja passivoi lapsia. Haastateltavan mielestä lasten opettaminen kriittisiksi ehkäisee sitä, että heidän maailmankuvansa muotoutuisi sellaiseksi, että kaikki asiat tulevat mediasta. Lasten tulisi siis pysyä avoimena muullekin maailmassa kuin vain mediasta tuleville asioille. Haastateltava kiteyttää ajatuksensa siihen, että lasten tulisi säilyä avoimena kaikille vaikutuksille, mutta silti heidän pitäisi pystyä suodattamaan haitalliset asiat. Tähän pystyy hänen mielestään vaikuttamaan mediakasvatuksen kautta.

Tietoisuuteen ja kriittisyyteen kasvamiseen kuuluvia haastateltavien esille tuomia asioita ovat kriittisyyden ja yhteiskunnallisen tietoisuuden lisääminen, lastentarhanopettajan lapsille välittämä perusasenne ja vanhempiin kohdistuva tietoisuuden lisääminen. Yhteiskunnallisen tietoisuuden lisäämistä perusteltiin sillä, että lapset ovat tulevaisuuden kuluttajia ja tekevät tulevaisuudessa päätöksiä muun muassa hankinnoistaan. Erään haastateltavan mielestä mediakasvatus on tärkeää siinä, että lapset oppivat suodattamaan median sisältöjä ja sitä kautta osaavat tulevaisuudessa tehdä järkeviä valintoja kuluttajina. Tällöin lapset osaavat siis suhtautua kriittisesti esimerkiksi mainontaan.

Vanhemmille annettava mediakasvatus on erään haastateltavan mielestä yhtä tärkeää kuin lapsiin kohdistuva mediakasvatus. Hänen mielestään kaikki vanhemmat eivät välttämättä osaa ajatella lasten kannalta median käyttöä. Vanhemmat eivät esimerkiksi tiedä, mitä lapsi ymmärtää katsoessaan televisiosta ohjelmia. Haastateltavan mukaan jotkut vanhemmat jopa katsovat yhdessä lastensa kanssa aikuisille tarkoitettuja televisio-ohjelmia. Tämän vuoksi haastateltavan mielestä vanhemmille pitäisi antaa mediakasvatusta, jotta he alkaisivat ajatella lasten kannalta median sisältöjä ja käyttöä.

Toisena esiin nousseena mediakasvatuksen keskeisenä tavoitteena ja perusteluna mediakasvatuksen toteuttamiselle on median vaikutusten vähentäminen:

Haastateltava 3: *Siis tietysti median vaikutus on koko ajan ollut kasvussa. - - Lapsen psyyke on rajallinen käsittelemään niitä asioita eli on tärkeätä, että niitä jollain tavalla pystytään rajoittamaan tai pystytään vaikuttamaan siihen, että lapsi oppisi itse säätämään sitä.*

Haastateltava perustelee median vaikutusten vähentämistä lapsen rajallisuudella. Mediakasvatuksen avulla voidaan siis haastateltavan mielestä vähentää median vaikutusta lapsiin rajoittamalla median käyttöä sekä opettamalla lasta suodattamaan ja käsittelemään median sisältöjä. Median vaikutusten vähentämiselle on tulosten mukaan tarvetta, koska lapset ovat herkkiä median vaikutuksille ja toisaalta median vaikutukset ovat lisääntyneet. Lapset ovat haastateltavien mukaan alttiita informaatiotulvalle ja heidän psyykensä on rajallinen käsittelemään sitä. Lisäksi vasta lukemaan oppineet lapset lukevat haastateltavien mukaan kaiken eteensä tulevan. Erään haastateltavan mielestä vanhempia pitäisikin neuvoa huomioimaan lasten kanssa esimerkiksi lehtien lööpit, joita lapset pystyvät helposti lukemaan. Lööpeissä on usein lasten maailmaan sopimattomia asioita. Haastateltavan mukaan vanhemmat tekevät itse päätöksensä, mutta heidän kanssaan olisi hyvä puhua tällaisista asioista.

Median vaikutukset ovat tutkittavien mielestä lisääntyneet. Maailma on haastateltavien mielestä muuttunut median lisääntymisen myötä, ja sen vuoksi aikuisten tulisi miettiä median roolia lasten elämässä. Eräs haastateltava sanoi huomanneensa tietokoneiden ja muun digitalisoitumisen muuttaneen maailmaa. Tämän vuoksi haastateltavan mielestä mediasta pitäisi keskustella enemmän.

Kielteisten asioiden käsittelyn lisäksi tutkielmassa nousi esiin median myönteinen hyödyntäminen kasvatuksessa:

Haastateltava 2: *Että oppii käyttämään välineitä ja saa semmosen kokemuksen, että mitä niillä voi tehdä. - - Mutta ku se on melko negatiivista kuitenkin se mediakasvatus, mitä usein sitte saa, että niinku se on sitä ei-linjaa, että ei voi mennä, ei voi tehdä, niin ehkä sen kääntäminen myönteiseksi, että voi tehdä monenlaisia asioita, mutta sitten kannattaa miettiä, että miks ei oo järkevää tehdä sitä, tätä tai tota.*

Haastateltavan mielestä mediakasvatus on usein kieltopainotteista, joten siihen pitäisi löytää myönteinen näkökulma. Tutkimustulosten mukaan mediakasvatus on tärkeä osa kasvatusta ja mediaa hyödynnetään myönteisestikin. Myönteisen mediakasvatuksen painottamiseen liittyvänä haastateltavat kertoivat mediakasvatuksen tavoitteiksi välineiden käytön ja ilmaisun oppimisen sekä tarinoiden säilymisen mielekkäinä. Eräs haasta-

teltava sanoi, että mediakasvatuksen tavoitteena on välineiden käytön oppiminen ja kokemus siitä, mitä median välineillä voi tehdä. Hän sanoi myös ilmaisullisuuden olevan tärkeää siitä näkökulmasta, että lapset oppivat, miten monilla eri tavoilla voi ilmaista itseään.

Toinen haastateltava toivoi, että lapsissa säilyisi rakkaus tarinoihin ja tarinankertomiseen. Mediakasvatuksen tarkoituksiksi mainittiin myös oppiminen ja yhdessä tekeminen, joiden kautta saadaan kokemus siitä, mitä kaikkea mediaan liittyy. Erään haastateltavan mukaan mediakasvatuksen toteuttaminen on hänelle itselleenkin oppimista omassa työssään. Hänen mielestään lasten kanssa voi yhdessä tehdä ja miettiä mediaan liittyviä asioita ja saada yhteisiä oppimiskokemuksia.

Haastateltavat pitävät mediakasvatusta tärkeänä, mutta esiin nousi myös ajatus siitä, että mediakasvatus on tärkeää osana koko kasvatusta eikä vain sellaisenaan. Erään haastateltavan mielestä lastentarhanopettajien pitäisi tulla tietoiseksi siitä, että esimerkiksi ilmaisu- tai musiikkikasvatukseen voi liittyä mediakasvatuksenkin aiheita eli se voi olla samalla myös mediakasvatusta. Sen vuoksi mediakasvatus ei ole irrallinen asia, vaan se liittyy muuhunkin kasvatukseen. Lisäksi mainittiin, että ajan ottaminen mediakasvatukselle on kasvattajasta kiinni. Erään haastateltavan mielestä kasvattajan täytyy itse miettiä, miten yhdistää mediakasvatus muuhun toimintaan.

8.2 Mediakasvatuksen toteuttaminen

Tulokset osoittavat, että lastentarhanopettajat toteuttavat mediakasvatusta käyttämällä, käsittelemällä ja tuottamalla mediaa lasten kanssa osana muuta toimintaa. Mediakasvatuksen yksi toteuttamismuoto on siis median käyttö:

***Haastateltava 1:** Meillä on elokuvapäivä. Se tosiaan lähti viime syksystä liikkeelle, kun meillä on esikoululaiset, jotka lepää tuossa salissa. Ja viikarit (viisivuotiaat) lepää sitte tässä meidän nukkarissa. Ja esikoululaiset alkaa olla jo sillä rajalla, ettei ne enää välttämättä nuku - - niin vähän semmosta niinku loppukevennystä sille viikolle sitte haettiin ja tuli sitte tää leffaidea.*

Haastateltava toteuttaa siis mediakasvatusta katsomalla lasten kanssa elokuvia. Median käyttöön kuuluu haastattelujen perusteella elokuvien lisäksi sarjakuvien lukemista, tietokoneohjelmien käyttöä, musiikin kuuntelua, kirjojen lukemista ja opettavien tietokonepeliä pelaamista. Eräässä lapsiryhmässä oli käytäntönä viikoittainen elokuvapäivä,

jolloin lapset saivat omalla vuorollaan tuoda elokuvan, jota katsottiin yhdessä. Elokuvista juteltiin samalla lasten kanssa. Samassa päiväkodissa myös luettiin itse tehtyjä sarjakuvalehtiä.

Eräässä esikouluryhmässä lapset olivat pelanneet esikoulun sisältöihin liittyviä opetussellisia tietokonepelejä. Toisessa päiväkodissa kuunnellaan paljon musiikkia ja lasten itse tekemiä kuunnelmia. Lastentarhanopettajan mukaan lapset osaavat nimetä radiokanavia ja laulaa kuulemiaan mainoslauluja. Lapsissa näkyy siis median vaikutus. Yhdessä päiväkodissa luetaan haastateltavan mukaan paljon kirjoja ja lapset katselevat itsekin kirjoja. Lapsilla on myös saatavilla sarjakuvalehtiä, joita he myös katselevat. Haastateltava mieltää kirjatkin mediaksi.

Median käytössä ja mediakasvatuksessa yleisesti huomioidaan lasten ikä. Haastateltavat noudattavat ikärajoja ja toteuttavat mediakasvatusta kaikenikäisille lapsille, mutta ikätasoisesti. Toimintaa siis mukautetaan lasten iän ja kehityksen mukaisesti. Erään haastateltavan mukaan esimerkiksi kolmevuotiaat lapset ovat vielä niin konkreettisia, että pelkkä sanomalehtiaskartelu osana kuvaamataitoa, askartelua tai liikuntaa riittää heille mediakasvatukseksi. Haastateltavan mukaan kolmevuotiaat lapset eivät ole vielä kovin kiinnostuneita siitä, kuka saa katsoa mitä ja mitkä ovat heidän ikäisilleen hyviä juttuja. Lisäksi haastateltavan mielestä dvd:t sopivat kaikenikäisille lapsille.

Myös alle kolmevuotiaille lapsille annetaan mediakasvatusta yhden haastateltavan mukaan. Hänen mukaansa pienempien lasten kanssa toteutetaan mediakasvatusta virikkeellisesti, mutta ehkä konkreettisemmalla tasolla. Eräs haastateltava totesi, että mediakasvatusta voidaan toteuttaa kaikenikäisille, ”vauvasta vaariin”. Hänen mielestään tavoitteiden asettelu riippuu kuitenkin iästä. Haastateltavan mielestä pienten lasten kanssa mediakasvatus voi alkaa tarinankerronnasta eli siitä, että luetaan lapsille satuja ja jutellaan niistä tai lapsen näkemistä ohjelmista tai konserteista. Kuitenkin median käytön analysointi ja kriittinen tarkastelu on hänen mukaansa enemmänkin kouluikäisten lasten mediakasvatusta. Hänen mielestään on kuitenkin olemassa yksilökohtaisia eroja lasten taidoissa. Mediakasvatusta toteutetaan päiväkodeissa myös käsittelemällä mediaa:

***Haastateltava 1:** Me piirretään niistä tai lapset piirtää. Ja tuota noin niin se ollaan sitte sovittu etukäteen, että nyt tästä filmistä sitte, että katsokaa niinku sillä silmällä, et mitä te haluatte sieltä poimia, että ne saa niinku sen reagoida ulos.*

Haastateltavan mukaan lasten kanssa käsitellään katsottuja elokuvia piirtämällä niistä. Lapset keskustelevat haastateltavan mukaan katsotuista elokuvista keskenäänkin. Median käsittelyyn sisältyy haastateltavien kertoman mukaan myös uutisten käsittelyä ja kuvien tulkintaa. Uutisia käsitellään, koska erään haastateltavan mukaan monet lapset näkevät ja kuulevat niitä kotona. Kuvia tulkitaan muun muassa elokuvien kautta niin, että käydään katsomassa elokuva ja keskustellaan ja piirretään siitä. Median sisältöjä käsitellään tulosten perusteella myös keskustelemalla lasten kanssa. Keskusteluihin kuuluu lasten kysymyksiin vastaamista, TV-ohjelmista keskustelua, ikärajojen pohtimista lasten kanssa sekä keskustelua lasten mediakokemuksista.

Lasten kanssa käydyissä keskusteluissa on tullut esille muun muassa se, kun heillä on vanhempia sisaruksia, jotka saavat katsoa esimerkiksi K15-merkinnällä varustettuja eli alle 15-vuotiailta kiellettyjä ohjelmia ja pelata sellaisia pelejä. Jotkut vanhemmat antavat lasten mukaan heidänkin katsoa ja pelata tällaisia pelejä, vaikka he ovat vielä alle kouluikäisiä. Joillakin lapsilla meneekin erään haastateltavan mukaan suurin osa viikonlopusta tällaisten pelien pelaamiseen, kun taas toiset lapset eivät pelaa ollenkaan. Haastateltavan mukaan he noudattavat päiväkodissa K7-ikärajaa katsoessaan elokuvia. Hänen mielestään kotien käytäntöihin ei kuitenkaan voida päiväkodista käsin vaikuttaa.

Eräässä haastattelussa tuli esille, että katsottaessa lasten kanssa elokuvaa, lapset kysyvät yleensä oma-aloitteisesti kysymyksiä elokuvasta samalla, kun he katsovat sitä. Lapset eivät haastateltavan mukaan jaksais kysellä enää jälkikäteen katsotusta ohjelmasta. Sen vuoksi haastateltava lastentarhanopettaja vastailee lasten kysymyksiin elokuvan aikana. Hän arvelee myös, että lapset suodattavat tällä tavalla näkemäänsä. Kun he kyselevät ohjelman aikana, heiltä jää jokin jännittävä kohta näkemättä.

Keskustelua TV-ohjelmista käydään myös aamunavauksissa, joissa voidaan käsitellä lasten viikonloppuna katselemia ohjelmia. Tällöin eräs haastateltavista ilmaisee lapsille myös omia näkökulmiaan heidän median käytöstään. Lasten kanssa mietitään erään haastateltavan kertoman mukaan myös sitä, onko tietynlainen internet-sivusto tarkoitettu lapsille ja miksi se on kielletty jonkun ikäisiltä. Päiväkoti-ikäisten lasten kanssa keskusteleminen mediasta on erään lastentarhanopettajan mielestä tärkeää, koska lapset kuulevat ja näkevät mediassa paljon sellaisia asioita, jotka saattavat ahdistaa ja herättää heissä kysymyksiä.

Median käsittelyyn sisältyy haastateltavien mukaan myös opettamista ja ohjaamista. He korostavat lapsille laadun merkitystä mediaesityksissä, ilmaisevat oman näkökulmansa asioihin ja opettavat lapsille välineiden käyttöä. Laatua käsitellään, koska erään haastateltavan kokemuksen perusteella jotkut animaatiot ja piirretyt elokuvat ovat todella heikkotasoisia ja niiden äänimaailma on huono. Tällöin haastateltava kyselee lapsilta, mitä mieltä he ovat kyseisestä ohjelmasta tuoden täten elokuvan laadun lasten tietoisuuteen. Välineiden käytön opettamisen tarkoituksena on erään haastateltavan mukaan se, että niistä tulee myönteinen kuva nimenomaan tekemisen välineinä eikä vain itsetarkoituksena.

Mediaa käsitellään myös vanhempien kanssa. Haastateltavat toteuttavat mediakasvatusta käsittelemällä mediaa vanhempainilloissa, vetoamalla vanhempiin, tarjoamalla heille luettavaa materiaalia sekä neuvomalla heitä. Eräs haastateltava on sanonut vanhemmille, että heidän kannattaa seurata, mitä heidän lapsensa katsovat, mitä pelejä he pelaavat ja minkälaisilla sivuilla he liikkuvat internetissä. Hän kehotti vanhempia tutustumaan pelien sisältöihin ja huomioimaan sen, kuinka paljon lapset viettävät aikaa katsoen televisiota ja dvd:tä ja pelaten pelejä. Hän painotti vanhemmille myös ikärajojen merkitystä.

Erään haastateltavan mukaan vanhempia on neuvottu esimerkiksi siinä, mihin lapset voivat käyttää tietokonetta. Vanhemmat ovat myös itse ottaneet esille jonkun ikävän tapahtuman uutisoinnin ja kysyneet neuvoa siihen, että miten asiaa voisi käsitellä lapsen kanssa. Lisäksi toimintaa tehdään näkyväksi vanhemmille sähköpostin välityksellä. Eräessä päiväkodissa lähetetään sähköpostilla päivittäin lapsista raportteja arjen tilanteista. Näin vanhemmat saavat haastateltavan mukaan käsityksen siitä, mitä päiväkodissa todella tehdään päivän aikana. Vanhemmat ovat haastateltavan mukaan pitäneet tästä tavasta. Käsittely on siis hyvin monipuolista.

Mediakasvatusta toteutetaan päiväkodeissa tutkimustulosten perusteella myös tekemällä ja tuottamalla itse mediaa:

Haastateltava 2: Esimerkiks tämän kevään eskariryhmäläiset on tehny kuunnelmaa eli tuottanu itse semmosen tarinan.

Haastatteluoitteesta selviää, että mediaa on tuotettu itse tekemällä lasten kanssa kuunnelma. Esikouluryhmän kanssa oli käyty taidenäyttelyssä, jonka pohjalta oli tehty tarina

ja siitä sitten kuunnelma. Tällä tavoin lapset ovat lastentarhanopettajan mukaan nähneet, miten kuunnelma syntyy, miten ääniä voidaan taltioida ja miten siitä tulee lopullinen tuotos. Lasten kanssa on jälkikäteen kuunneltu valmista kuunnelmaa, jolloin lapset ovat muistelleet, mistä mikäkin ääni on otettu ja kuka on toiminut missäkin roolissa.

Muita lasten kanssa toteutettuja tarinankerrontaan liittyviä mediatuotoksia ovat haastateltavien mukaan sadutus ja muu tarinoiden tuottaminen. Erään lastentarhanopettajan mukaan he tekevät lasten kanssa tarinoita, joista voidaan tehdä kirja tai kuvata tarinoita taikka molempia. Lisäksi lapset ovat haastateltavien kertoman mukaan tuottaneet animaatioita, lehtileikkeitä ja sarjakuvia. Yhdessä päiväkodissa on katsottu aiemman lapsiryhmän tekemää animaatiota. Eräessä päiväkodissa oli pidetty sanomalehtiweekki ja tilattu viikoksi Helsingin Sanomat ja käsitelty ja luettu päivittäin, mitä lehdessä kerrottiin. Lehden aiheista keskusteltiin lasten kanssa ja lehdistä tehtiin sarjakuvalehdet jokaiselle lapselle ja luettiin yhdessä valmiit sarjakuvat. Samassa päiväkodissa tehdään myös lehtileikkeitä päättämällä ensin aihe ja etsimällä lasten kanssa lehdistä aiheeseen liittyviä kuvia. Lastentarhanopettaja lukee lapsille kuvien tekstit ja he päättävät yhdessä lapsen kanssa, laittavatko he tekstiä lopulliseen työhön.

Haastatteluista selviää myös, että lasten omia esityksiä ja toimintaa on dokumentoitu videoimalla ja tekemällä digitaalisia portfolioita. Yksi lastentarhanopettaja ilmoitti heidän päiväkotinsa olevan mukana valokuvausprojektissa, johon kuuluu normaalin toiminnan valokuvaaminen ja videointi. Kyseisessä päiväkodissa on ollut myös joskus aikaisemmin yhden lapsen äiti kuvaamassa ryhmän toimintaa, mistä pidettiin taidenäyttely kirjastossa. Lapset olivat saaneet olla mukana videoitavien aiheiden suunnittelussa ja he olivat käyneet katsomassa lopullisen videon kirjastossa.

Toisessa päiväkodissa on tapana tehdä jokaisesta lapsesta digitaalinen portfolio toimintavuoden lopuksi. Lapset saavat portfolioit kotiinsa, jossa he voivat vanhempiensa kanssa muistella vuoden tapahtumia. Portfolioiden taustalla on ollut idea siitä, että lapset rohkaistuisivat ilmaisemaan itseään ja että heidän itsetuntonsa vahvistuisi. Kolmannessa päiväkodissa lapset olivat saaneet tehdä omia esityksiä, joita oli videoitu. Esitykset oli katsottu yhdessä ja lapset olivat saaneet tehdä itsestään havaintoja esityksistä. Lasten tekemistä esityksistä oli tehty myös kuunnelma radioon, koska yksi lasten vanhemmista oli radiotoimittaja. Projektissa toteutui haastateltavan mukaan mediakasvatuksen aiheita. Hän myös oivalsi, että sitä olisi voitu laajentaa vielä enemmänkin mediakasvatuksen

suuntaan. Kaikkien haastatteluihin osallistuneiden lastentarhanopettajien päiväkodeissa on siis toteutettu mediakasvatusta kuvaamalla lapsia. Lapset ovat saaneet itse ilmaista ja tuottaa mediaa sekä havainnoida itseään mediaesityksistä.

Tutkimustulokset osoittavat, että mediakasvatuksen toteuttaminen liittyy yleensä muihin toimintaan:

***Haastateltava 3:** Se on ihan osana tota kaikkee muuta toimintaa, että ei oo mitenkään erikseen. Jos me lähetään leffaan, niin ei me niinku mietitä, että nyt me toteutetaan mediakasvatusta.*

Mediakasvatus on haastateltavan tapauksessa osa koko toimintaa. Sitä ei siis ajatella toteutettavan erikseen. Kuitenkin mediakasvatuksen tavoitteita voidaan tehdä suunnitelmiin. Tulokset osoittavat, että mediakasvatuksen toisaalta ajatellaan tietoisesti olevan monimuotoista ja osa muuta toimintaa. Eräässä päiväkodissa toteutetaan mediakasvatusta osana liikuntatuokioita. Haastateltavan mukaan mediakasvatus ei ole ainoastaan asiapitoista, vaan sitä toteutetaan monimuotoisesti käyttämällä esimerkiksi liikuntatuokioissa sanomalehtiä. Toisaalta haastateltavat kertovat, että ovat toteuttaneet mediakasvatusta, mutta eivät aina ole ajatelleet sen olevan sitä. Toteuttaminen on siis ollut aikaisemmin osittain tiedostamatonta.

8.3 Kokemukset toteuttamisesta

Tutkielmani tulosten mukaan kokemukset mediakasvatuksen toteuttamisesta ovat myönteisiä, mutta aiheen tuntemattomuus aiheuttaa ongelmia. Haastateltavat lastentarhanopettajat halusivat lisätä mediakasvatusta oman, lasten ja vanhempien myönteisten kokemusten vuoksi:

***Haastateltava 2:** Mua kiehtoo muutenkin tää tietokoneen ja näitten kameroiden käyttö tai sen niinku ohessa. Ei niin tietenkään, että se on niinku itsetarkotus, että mä vaan keskityn siihen. Jotenkin - - siinä on se viehätysensä. - - Sitte niitä voi niinku, kun siinä on olemassa jo se, että mä oon tehny joitakin juttuja mihin voi palata jälkeinpäin. - - Niin kyllä mä oon ihan vahvasti sen kannalla, että aion jatkossa varmaan enemmänki.*

Haastateltavalla on myönteisiä kokemuksia median välineiden käytöstä, koska ne antavat mahdollisuuden jatkaa toimintaa myöhemmin. Tämän vuoksi hän on kiinnostunut jatkamaan mediakasvatuksen toteuttamista. Tulosten mukaan mediakasvatusta halutaan laajentaa ja lisätä. Yksi haastateltava koki, että on toteuttanut vasta vähän mediakasva-

tusta ja haluaisikin toteuttaa sitä enemmän tulevaisuudessa. Haastateltavat ovat kokeneet mediakasvatuksen toteuttamisen mielekkäänä ja ovat itsekin oppineet uusia asioita. Eräs haastateltava kertoi mediakasvatuksen tuoneen mielekkyyttä työhönsä ja koki sen palkitsevana. Hän on ollut kiinnostunut mediakasvatuksesta ja se onkin ollut hänen erikoistumisalueenaan. Haastatteluissa median välineet nimettiin kiinnostaviksi.

Haastateltavat kertoivat myös lasten ja vanhempien kiinnostuksesta. Haastatteluihin osallistuneiden lastentarhanopettajien kokemusten mukaan lapset ovat kiinnostuneita mediakasvatuksen aiheista, kokevat ne mielekkäiksi ja tietävät esimerkiksi välineiden käytöstä jo paljon. Lapset ovat erään haastateltavan mukaan erittäin kiinnostuneita esimerkiksi tietokoneista. Haastateltavan mielestä tietokoneissa kiinnostaa lapsia koko maailma, minkä vuoksi hänen mukaansa onkin hyvä käydä lasten kanssa läpi tietokoneiden käyttöön liittyviä sääntöjä ja mahdollisuuksia. Toinen haastateltava arvioi, että lapset ovat olleet innokkaasti mukana ja tykänneet mediakasvatuksen aiheista. Lapset ovat pitäneet esimerkiksi elokuvakäynneistä, koska siihen liittyy samalla retkeily. Lapset haluavat myös mielellään kertoa, jos he ovat tykänneet jostain elokuvasta, ja keskustella siitä keskenään. Haastateltavan mielestä lapset ovat tykänneet myös omien esitysten tekemisestä.

Myös vanhempien koettiin ymmärtäneen mediakasvatuksen tärkeys. Eräs haastateltava oli ottanut aiheen esille vanhempainillassa ja koki luottamusta, yhteisymmärrystä ja yhteisvastuuta vanhempien taholta. Toisaalta hän arvioi, että kaikki vanhemmat eivät noudata esimerkiksi ohjelmien ja pelien ikärajoja. Haastateltavan mukaan olennaisinta on kuitenkin se, että vanhemmat tiedostavat median haitat ja ovat läsnä vastaamassa lasten kysymyksiin.

Mediakasvatuksen tuntemattomuus koettiin ongelmaksi kahdella eri tapaa. Ensimmäkin se vaikeuttaa mediakasvatuksen toteuttamisen aloittamista, koska uuden asian opettelu on työlästä:

***Haastateltava 3:** Päiväkodeissa ku tulee vuosittain aina joku projekti ja joku kehittämishanke, ja tota ihmiset tietää, että ku tollanen hanke tulee, se teettää lisää töitä, ku pitää tehdä kaikki entinen. Niin sitte ku ne kuulee sanan mediakasvatushanke, niin se on vaan ihmisille yks tällanen pakko-pulla kaiken muun ohella - - ja ku ei oikeen tiedetä, mitä se mediakasvatus nyt pitää sisällään.*

Haastateltavan kokemuksen mukaan työntekijät, jotka eivät ole koskaan toteuttaneet mediakasvatusta, eivät välttämättä halua alkaa toteuttaa sitä. Tämä voi johtua haastateltavan mukaan siitä, että ihmiset eivät tiedä, mitä se tarkoittaa. Toisaalta muutakin työtä on jo niin paljon, että mediakasvatus voidaan kokea tutkittavan mukaan ylimääräiseksi ja kuormittavaksi lisätyöksi. Haastateltava ehdottikin, että tarvittaisiin yksinkertainen ja selkeä opas mediakasvatuksen aloittamiseen varhaiskasvatuksessa. Oppaassa pitäisi hänen mukaansa avata keskeisiä käsitteitä ja selittää käytännönläheisesti, mihin kaikkien mediakasvatus liittyy. Haastateltavan mielestä jo julkaistut aiheeseen liittyvät oppaat ovat liian abstrakteja ja vaikeaselkoisia. Mediakasvatuksen vähäinen tuntemus aiheuttaa ongelmia myös resurssien saamiseen:

***Haastateltava 3:** No sitte on tää tietämättömyys tai tää mediakasvatuksen semmonen tuntemattomuus, niin myöski tarkottaa sitä, että niistä vähistä rahoista, mitä päiväkodilla on käytettävissä, niin niistä ei sitte senkään vertaa käytetä esimerkiks välineiden hankkimiseen.*

Haastatteluotteesta selviää, että mediakasvatuksen tuntemattomuus myös esimiestasolla aiheuttaa sen, että siihen ei käytetä budjetissa olevia varoja. Tämä vaikeuttaa mediakasvatuksen toteuttamista.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkielman päätarkoituksena oli tuoda lisätietoa lastentarhanopettajien omista näkemyksistä ja kokemuksista koskien mediakasvatusta. Tutkielmassa tuli kolme päätulosta, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin. Tulokseksi saatiin, että lastentarhanopettajat pitävät mediakasvatuksessa tärkeänä median myönteistä hyödyntämistä ja kielteisten vaikutusten vähentämistä. Lastentarhanopettajat toteuttavat mediakasvatusta lasten kanssa käyttämällä, käsittelemällä ja tuottamalla mediaa osana muuta toimintaa. Kokeemukset mediakasvatuksen toteuttamisesta ovat myönteisiä. Ongelmia aiheuttaa aiheen tuntemattomuus. Yhdistelen tutkielmani tuloksia esittelemääni teoreettiseen viitekehykseen.

Tutkielmani tulos median myönteisen hyödyntämisen tärkeydestä viittaa mediakasvatuksen tuotannolliseen näkökulmaan. Myönteinen hyödyntäminen koetaan siis muuna kuin suojelullisena mediakasvatuksena. Tutkielmani tulosten mukaan haastateltavat

lastentarhanopettajat pitävät mediakasvatuksessa tärkeänä median välineiden käytön ja ilmaisun opettelua. Välineiden käytön opettelu liittyy teknologiakasvatukselliseen lähestymistapaan tuotannollisessa mediakasvatuksessa (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008: 7). Tämä tarkoittaa sitä, että haastateltavat kokevat mediakasvatuksen yhtenä tarkoituksena sen, että lapset oppivat käyttämään teknisiä median välineitä. Haastattelujen perusteella median välineitä käytetään monipuolisesti.

Lasten ilmaisua omien mediaesitysten ja tarinankerronnan kautta pidetään tärkeänä. Tarinankerronta liittyy olennaisesti mediakasvatukseen tuottamisen ja vastaanottamisen näkökulmista (Seppänen 2005). Tarinankerrontaan liittyy siis satujen ja tarinoiden lukeminen ja toisaalta omien tarinoiden kertominen esimerkiksi sadutuksen kautta. Sadutus mainittiinkin yhtenä mediakasvatuksen toteuttamismuotona haastatteluissa. Median tuottaminen on siis haastateltavien kokeman mediakasvatuksen tarkoituksen yhtenä ulottuvuutena. Lasten omia mediaesityksiä ja -tuotoksia pidetään mediakasvatuksen toteuttamisen yhtenä sisältönä.

Tässä tutkielmassa tulokseksi saatu mediakasvatuksen tärkeys median kielteisten vaikutusten vähentämisessä ja kriittisyyden lisäämisessä liittyy mediakasvatuksen tuottamisen, tulkinnan ja suojelulliseen näkökulmaan. Median kielteisiä vaikutuksia ovat esimerkiksi sen aiheuttamat pelot lapsissa (Salokoski 2007: 77-85). Vaikutukset vähentyvät medialukutaidon kehittymisen myötä. Medialukutaito kehittyy lapsen saadessa itse tehdä, vastaanottaa ja analysoida mediaesityksiä (Niinistö – Sintonen 2007: 24-30). Itse tekeminen on tuottamista ja vastaanottaminen ja analysointi ovat tulkintaa. Aikuisten tehtävänä on suojella lasta haitallisilta mediasisällöiltä, mutta lasten omat taidot auttavat myös kriittisessä suhtautumisessa median sisältöihin. Haastateltavien mediakasvatukselle antama tarkoitus ja tavoitteet kattavat siis mediakasvatuksen eri näkökulmat.

Mediakasvatuksen toteuttaminen käyttämällä mediaa liittyy myös median tulkintaan. Haastateltavien mukaan lapset käyttävät mediaa katsomalla esimerkiksi elokuvia. Katsottuja elokuvia tulkitaan ja työstetään tekemällä ja keskustelemalla niistä. Mediasisältöjen katsominen tai kuunteleminen ei ole vielä mediakasvatusta, jos sitä ei käsitellä tai tulkita mitenkään (Salokoski 2007: 77-85). Tämän perusteella haastateltavat toteuttavat mediakasvatusta käsitellessään mediaesityksiä.

Omassa tutkielmassani nousi esiin ikärajoihin liittyvä keskustelu ja ikätasoinen toteutus sekä se, että mediakasvatusta voidaan toteuttaa kaikenikäisille lapsille. Lasten kehitys

etenee vaiheittain, joten erilaiset mediasisällöt sopivat eri-ikäisille lapsille (Mustonen 2006: 16). Mediakasvatuksessa on siis hyvä huomioida lasten ikä. Haastateltavat ovat ottaneet tämän huomioon toteuttaessaan mediakasvatusta eri tavalla eri-ikäisille. Mediakasvatusta olisi hyvä toteuttaa alle 3-vuotiaillekin lapsille, sillä useat heistä käyttävät jo mediaa kotonaan (Ruhala 2008). Haastateltavat olivat sitä mieltä, että alle 3-vuotiaillekin voi toteuttaa jo mediakasvatusta konkreettisessa muodossa. Omassa tutkielmassani oli mukana myös esikouluopettajia, mutta he vastasivat silti mediakasvatuksen olevan tärkeää kaikenikäisille.

Haastateltavat ovat myös tietoisia mediaan liittyvistä ikärajoista. Ikärajat ovatkin lakiin kirjattuja velvollisuuksia, joita tulee noudattaa (Salokoski 2007: 81). Haastateltavat ovat myös ottaneet ikärajat esiin vanhempien kanssa käydyissä keskusteluissa. Vanhemmille tulisikin kertoa ikärajojen merkityksestä ja lasten kehityksestä median ymmärtämisen suhteen (Salokoski – Mustonen 2007).

Median tuottaminen osana mediakasvatusta on yksi osa haastateltavien toteuttamaa mediakasvatusta. Omassa tutkielmassani kaikki haastateltavat kertoivat esimerkiksi kuvanneensa lapsia. Tämä voi kertoa siitä, että haastatteluihini vain sattui tulemaan juuri sellaisia henkilöitä, jotka ovat toteuttaneet mediakasvatusta tällä tavalla. Toisaalta se saattaa viitata siihen, että kuvaaminen olisi yleinen tapa toteuttaa mediakasvatusta.

Lastentarhanopettajien myönteisistä kokemuksista yleisellä tasolla mediakasvatuksen toteuttamisessa ei kirjallisuuskatsaukseni perusteella löydy tutkimustietoa ainakaan Suomesta. Kyseisestä näkökulmasta ei siis ole tietoa tai sitä on hyvin vähän. Mediakasvatuksen toteuttamisen kokemuksista eri sisältöjen mukaan on tietoa. Omassa tutkielmassani en kuitenkaan tutkinut asiaa tästä näkökulmasta. Tutkielmassani esiin tullut mediakasvatuksen kokeminen myönteisenä lastentarhanopettajien itsensä mielestä, sekä heidän arvioimanaan myös lasten ja vanhempien mielestä näyttää täten tuovan uutta tietoa aiheesta. Mediakasvatuksen toteuttaminen päiväkodeissa lienee vielä niin uutta, että lastentarhanopettajien kokemuksia siitä ei ole tutkittu paljon.

Mediakasvatuksen toteuttamisen esteistä tai haittatekijöistä on puolestaan aiempaa tutkimustietoa. Oman tutkielmani tuloksena oli, että ongelmia mediakasvatukseen aiheuttaa aiheen tuntemattomuus. Aiemmat tutkimustulokset osoittavat, että koulutuksen puute rajoittaa mediakasvatuksen toteuttamista (Suoninen 2008). Tutkimustuloksillani saattaa olla siis yhteys tähän, sillä aiheen tuntemattomuus johtuu lähinnä mediakasvatuksen

puutteellisesta osuudesta lastentarhanopettajien koulutuksessa. Osittain tulos johtunee siitä, että päiväkodeissa työskentelee paljon vanhempia lastentarhanopettajia, jotka ovat opiskelleet silloin, kun mediakasvatuksesta ei puhuttu vielä paljonkaan. Kuitenkin nykyään on paljon tarjolla täydennyskoulutusta, oppaita ja materiaalia mediakasvatukseen, joten tavallaan aiemman koulutuksen puute ei voi olla ainoa perustelu sille, ettei toteuta mediakasvatusta. Tutkielmassani nousi esiin myös se, että lastentarhanopettajilla on paljon muutakin työtä jo ennestään. Tämän vuoksi uuden aiheen opettelu ja käyttöön ottaminen saattaa tuntua liian kuormittavalta.

Näyttäisi siltä, että aiemmissa tutkimuksissa on keskitytty enemmän mediakasvatuksen suojelulliseen ja tulkinnalliseen näkökulmaan. Lasten omien tuotosten ja tekemisen osuus on voinut jäädä siis vähemmälle huomiolle. Tämän vuoksi laadullinen tutkimustieto tuokin uutta näkökulmaa aiheeseen lastentarhanopettajien saadessa vapaasti itse kertoa omista ajatuksistaan ja kokemuksistaan. Omassa tutkielmassani lasten oma ilmaisu ja mediatuotosten tekeminen ovat nousseet myös tärkeään asemaan.

Mediakasvatuksen tarkoitus kiteytyy tuloksissa median haittojen ehkäisemiseen ja lasten tekemiin mediaesityksiin. Tulosten perusteella median osuutta kulttuurissamme pidetään suurena. Lastentarhanopettajat uskovat, että mediakasvatuksella voidaan vaikuttaa lasten käsityksiin mediasta ja kasvattaa heitä kriittisyyteen. Tutkielmaani osallistui vain sellaisia lastentarhanopettajia, jotka ovat toteuttaneet mediakasvatusta. Tämän vuoksi tulokset osoittavat, että mediakasvatus on tärkeää. Kyseiset lastentarhanopettajat ovat toteuttaneet mediakasvatusta luultavasti siksi, koska he pitävät sitä tärkeänä. Kuitenkin sellaiset henkilöt, jotka eivät ole antaneet mediakasvatusta, eivät yleensä pidä sitä myöskään tärkeänä. Toisaalta voi olla, että heistäkin osa pitää sitä merkityksellisenä, mutta haastateltavien mukaan aihe voidaan kokea liian vieraaksi ja uudeksi tai työtä on jo muuten tarpeeksi. Tulosten perusteella mediakasvatusta voisi lisätä lastentarhanopettajien koulutukseen. Siten aihe tulisi tutuksi jo opiskeluaikana, jolloin on mahdollista, että useampi lastentarhanopettaja myös toteuttaisi sitä käytännön työssä.

Mediakasvatuksen toteuttamistavat ovat monipuolisia. Tutkielmaani kuului vain kolme haastateltavaa, mutta he olivat toteuttaneet mediakasvatusta osittain samalla tavalla ja kuitenkin monilla eri tavoilla. Mediakasvatuksessa on huomioitu myös vanhemmat ja lasten kotona tapahtuva median käyttö. Kasvatuskumppanuus näyttäisi toteutuvan ainakin jossain määrin mediakasvatuksen osalta. Haastateltavien mukaan vanhemmat eivät

aina huomioi ohjelmien ja pelien ikärajoja. Kuitenkin lastentarhanopettajat kokevat kotien käytäntöihin puuttumisen hankalana.

Haastateltavat kertoivat toteuttaneensa aiemmin mediakasvatusta myös niin, etteivät olleet ajatelleet sen olevan sitä. Kuitenkin he tiedostavat nyt paremmin, mitä kaikkea mediakasvatukseen kuuluu. Syytä tietoisuuden lisääntymiseen ei sanottu, mutta ehkä Mediamuffinssi-hankkeen tuotoksena päiväkoteihin lähetetyt mediakasvatusoppaat ja -materiaalit ovat lisänneet tietämystä. Tiedostamaton toteutus tarkoittaa myös sitä, että monet muutkin lastentarhanopettajat saattavat toteuttaa mediakasvatusta tiedostamattaan. Tämän asian esiin tuominen päiväkodeissa olisi siis tärkeää.

Mediakasvatuksen toteuttamisessa näkyy myös lapsilähtöisyyden piirteitä. Lasten kanssa on keskusteltu heidän omista kokemuksistaan median käyttäjinä. Lasten omaa ajatusmaailmaa on tuotu esiin saduttamalla heitä eli antamalla heidän itse kertoa satuja niin kuin he haluavat. Lisäksi lapset ovat saaneet keksiä omia esityksiään, joita on kuvattu.

Kaikkiaan kokemukset mediakasvatuksen toteuttamisesta ovat todella positiivisia. Haastateltavien puheista välittyi aito kiinnostus aihetta kohtaan ja halu toteuttaa jatkosakin mediakasvatusta. Mediakasvattajan kompetenssiin eli pätevyyteen kuuluu kiinnostus ja uteliaisuus mediaa kohtaan sekä aktivoivien menetelmien käyttö (Kotilainen 2002a: 37). Tämän perusteella haastatteleman lastentarhanopettajat ovat päteviä mediakasvattajia. Kuitenkin tuloksissa tuli esille myös kehittämishaasteita, kuten tiedon ja koulutuksen lisääminen. Mediakasvatuksen toteuttamiseen toivottiin myös lisää resursseja.

10 POHDINTA

Tutkielmani tulokset tuovat lisää tietoa ja ymmärrystä lastentarhanopettajien toteuttamasta mediakasvatuksesta. Aineistoni toi eniten tietoa mediakasvatuksen käytännön toteutustavoista. Positiiviset kokemukset mediakasvatuksen toteuttamisesta voivat toimia rohkaisevana esimerkkinä niille lastentarhanopettajille ja muille opettajille, jotka eivät vielä ole tutustuneet mediakasvatukseen. Tulokset viittaavat myös siihen, että mediakasvatuksen koulutusta voisi lisätä. Aihe on nykyään niin ajankohtainen, että koulu-

tuksesta ja opetuksesta päättävien tahojen tulisi huomioida se suunnitellessaan kasvattajien koulutuksen sisältöjä.

Nykyajan työelämässä korostetaan jatkuvaa kehittymistarvetta, joten mediakasvatukseen perehtyminen voi toimia oman ammatillisuuden yhtenä kehittämisalueena. Mediakasvatus on ajankohtainen aihe tämänhetkisen yhteiskunnallisen tilanteen vuoksi. Media vaikuttaa yhteiskunnassamme ja maailmanlaajuisesti vahvasti lähes kaikkien ihmisten elämään.

Tässä tutkielmassa saadut tulokset ja niistä vedetyt johtopäätökset ovat omia tulkintojani haastateltavien ajatuksista. Olen saattanut ymmärtää väärin jonkin haastateltavan esittämän asian. Lisäksi olen itse vaikuttanut sisältöihin, joita haastatteluissa on otettu esille. Haastateltavat ovat myös saattaneet vastata joihinkin kysymyksiin siten kuin he ovat olettaneet, että heidän odotetaan vastaavan. Haastateltavat eivät kuitenkaan tuoneet vastauksissaan esiin ainoastaan myönteisiä vastauksia, mikä voi kertoa vastausten luotettavuudesta. Tutkielmani tuloksia ei voi yleistää koskemaan kaikkia lastentarhanopettajia, sillä toteutin vain kolme haastattelua. Tulokset edustavat siis näiden kolmen lastentarhanopettajan näkemyksiä ja kokemuksia. Kuitenkin ne voivat antaa viittausta siihen, miltä mediakasvatus näyttää joissakin päiväkodeissa.

Erilaiset osajat lastentarhanopettajina -hankkeen kannalta tutkielmani tulokset tuovat tietoa lastentarhanopettajien työprosesseista mediakasvatuksen osalta. Lastentarhanopettajien työn kehittämisessä voidaan käyttää hyödyksi saatuja tuloksia. Tutkielmassa esiin tulleet syyt mediakasvatuksen toteuttamiseen voivat motivoida muitakin lastentarhanopettajia aloittamaan mediakasvatuksen käytön osana työtään. Eri toteuttamistavoista voi saada käytännön ideoita toteutukseen. Myönteiset kokemukset kannustavat mediakasvatuksen toteuttamiseen. Tärkeää on huomioida myös kehittämisenäkökulma eli koulutuksen ja tiedottamisen lisääminen aiheesta. Tutkielma voi myös tuoda joidenkin lastentarhanopettajien tietoisuuteen sen, että he ovat toteuttaneet mediakasvatusta, vaikkeivät ole ajatelleet niin.

Jouduin muokkaamaan tutkimustehtävieni sanamuotoa koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimustehtävät ratkesivat mielestäni hyvin käyttämälläni tutkimusmenetelmillä. Teemahaastattelut toimivat hyvänä menetelmänä antaessaan tilaa haastateltavien omille mielipiteille ja kokemusten esiintuomiselle. Sisällönanalyysillä sai aineistosta esiin tutkimustehtävien kannalta oleellista tietoa. Kuitenkin käyttämällä lisäksi jotain toista ana-

lyysimenetelmää aineistosta olisi voinut saada vielä enemmänkin irti. Tämä ei kuitenkaan ollut mielestäni tarkoituksenmukaista opinnäytetyön laajuudessa tutkielmassa.

Opinnäytetyöprosessini haasteellisin vaihe oli löytää haastateltavia tutkielmaani varten. Arvioin, että tämä saattaa johtua siitä, että mediakasvatusta ei toteuteta vielä paljonkaan päiväkodeissa. Toisaalta ajattelin, että mediakasvatuksen toteuttamista ei tiedosteta. Lastentarhanopettajat saattavat siis toteuttaa mediakasvatuksen sisältöjä, mutta eivät ajattele sen olevan mediakasvatusta. Tutkielmani tulokset vahvistavat tätä oletusta. Haastateltavat toivat itsekkin esiin sen, että mediakasvatusta ei tunneta hyvin, ja siksi voidaan ajatella sen olevan jotain vierasta.

Yksi syy haastateltavien puutteeseen saattoi olla se, että lastentarhanopettajat eivät jaksaneet tai ehtineet osallistua tutkielmaan muun työn runsauden vuoksi. Päiväkodeissa toteutetaan varmasti paljon muitakin tutkimuksia ja projekteja, jolloin on ymmärrettävää, ettei kaikkeen halua osallistua. Haastattelupyyntöni tuli vähän vastauksia, mutta kielteisissä vastauksissa syyksi esitettiin yleensä se, ettei päiväkodissa toteuteta mediakasvatusta tai ettei kyseisestä päiväkodista löydy henkilöitä, joilla olisi asiantuntemusta aiheesta. Tutkimukseen osallistuminen saatetaan tämän perusteella yleisestikin kokea vieraana. Voidaan ajatella, ettei itsellä ole mitään erityistä tietoa asiasta tai ettei osata vastata oikein esitettyihin kysymyksiin. Tässä tulee merkitykselliseksi tutkijan osaaminen selostettaessa tutkittaville tutkielman tarkoitusta ja vaatimuksia.

Tutkielmani tulosten perusteella olisi jatkossa hyödyllistä tutkia sitä, miksi osa lastentarhanopettajista ei toteuta mediakasvatusta. Lastentarhanopettajien koulutusrakennetta olisi myös hyvä tutkia valtakunnallisesti. Mediakasvatuksen osuus koulutuksessa saattaa vaihdella alueellisesti ja eri koulutusasteilla eli yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kesken. Tutkimalla asiaa voitaisiin kehittää mediakasvatuksen koulutusta, koska se toimii perustana toteuttamiselle.

Tämä tutkielma oli itselleni ensimmäinen, ja opin prosessin aikana paljon uusia asioita sekä mediakasvatuksesta aiheena että tutkielman tekemisestä yleisestikin. Tutkielman toteuttamisesta oli hyötyä myös ammatilliselle kehittymiselleni. Mikäli toimin itse tulevaisuudessa lastentarhanopettajana, voin hyödyntää tässä tutkielmassani oppimiani asioita mediakasvatuksesta. Koen mediakasvatuksen toteuttamisen entistä tärkeämmäksi, ja minun olisi nyt helpompaa itsekkin alkaa toteuttaa sitä.

LÄHTEET

- Alanen, Ville 2007: Lastentarhan- ja luokanopettajaopiskelijat ja mediakasvatus. Käsitteitä mediakasvatuksen tärkeydestä, kokemuksia mediakasvatuksen opinnoista ja toimenpide-ehdotuksia helpottamaan mediakasvatuksen toteuttamista. Mediamuffinssihanke. Verkkodokumentti. <<http://www.mediamuffinssi.fi/filemanager/File/MM07-raportti-valmisnetti.pdf>>. Luettu 11.1.2008.
- Erilaiset osaajat lastentarhanopettajina-hanke 2006. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Verkkodokumentti. <http://projektori.stadia.fi/julkinen_prohati_projekti.asp?pid=920>. Luettu 18.10.2007.
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000. Opetushallitus.
- Herkman, Juha 2001: Audiovisuaalinen mediakulttuuri. Tampere: Vastapaino.
- Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2000: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki University Press.
- Jukolan päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelma 2006. Hämeenlinnan kaupunki. Verkkodokumentti. <http://www.hameenlinna.fi/attachments/paivahoito/jukola/vasu_06.pdf>. Luettu 6.10.2008.
- Kaskela, Marja – Kekkonen, Marjatta 2006: Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes.
- Korhonen, Arja 2003: Digitaalinen kasvunkansioprojekti Hämeenlinnassa. Hämeenlinnan kaupunki. Verkkodokumentti. <<http://www.hameenlinna.fi/paivahoito/index.php?id=3265>>. Luettu 6.10.2008.
- Kotilainen, Sirkku 2002a: Kasvattaja lapsen tulkkina mediaympäristössä. Teoksessa Sintonen, Sara (toim.): Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura. 34-39.
- Kotilainen, Sirkku 2002b: Viestintäkasvatus. Tampereen yliopisto. Verkkodokumentti. Päivitetty 15.2.2007. <<http://www.uta.fi/viesverk/viestintakasvatus/etusivu.html>>. Luettu 2.3.2008.
- Kotilainen, Sirkku – Suoranta, Juha 2005: Mediakasvatuksen kaipuu – ajatuksia alan tutkimuksen kehittämistarpeista. Julkaisussa Kotilainen, Sirkku – Sintonen, Sara (toim.): Mediakasvatus 2005. Kansalliset kehittämistarpeet. Oikeusministeriö. Verkkodokumentti. <<http://www.om.fi/Satellite>>. Luettu 19.8.2008.
- Kupiainen, Reijo 2007: Pienten lasten medialukutaito. Teoksessa Pentikäinen, Leena – Ruhala, Anu – Niinistö, Hanna (toim.): Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. 15-22.
- Laki lasten päivähoidosta 36/1973. Edita Publishing Oy. Verkkodokumentti. Päivitetty 2.10.2008. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>>. Luettu 6.10.2008.

- Lastentarhanopettaja 2006. Työministeriö. Verkkodokumentti. <<http://www.ammattinetti.fi>>. Luettu 8.10.2008.
- Lehtipuu, Unna 2006: Ruuturitari ja digidonna. Lapsi matkalla mediaan. Helsinki: WSOY.
- Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. 2008. Helsinki: Stakes ja Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke.
- Mustonen, Anu 2006: Mediasta se pienikin ponnistaa. Teoksessa Niinistö, Hanna – Ruhala, Anu (toim.): Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. 2. painos. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry. 15-20.
- Niinistö, Hanna – Ruhala, Anu 2006 (toim.): Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. 2. painos. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry.
- Niinistö, Hanna – Sintonen, Sara 2007: Mä keksin! Tehdään yhdessä mediakulttuuria. Teoksessa Pentikäinen, Leena – Ruhala, Anu – Niinistö, Hanna (toim.): Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry. 23-30.
- Pentikäinen, Leena – Ruhala, Anu – Niinistö, Hanna 2007 (toim.): Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry.
- Perusopetuslaki 628/1998. Edita Publishing Oy. Verkkodokumentti. Päivitetty 2.10.2008. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>>. Luettu 6.10.2008.
- Pohjola, Kirsi 2005: Mediakasvatus koulujen iltapäivätoiminnassa ja harrastekerhoissa. Julkaisussa Kotilainen, Sirkku – Sintonen, Sara (toim.): Mediakasvatus 2005. Kansalliset kehittämistarpeet. Oikeusministeriö. Verkkodokumentti. <<http://www.om.fi/Satellite>>. Luettu 19.8.2008.
- Reunamo, Jyrki 2007: Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY.
- Ruhala, Anu 2008. Kouluttaja. Mediamuffinssi-hanke. Helsinki. Haastattelu 4.4.
- Salokoski, Tarja 2007: Turvallista mediamatkaa! Taitavaksi median tulkitsijaksi aikuisen tukemana. Teoksessa Pentikäinen, Leena – Ruhala, Anu – Niinistö, Hanna (toim.): Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry. 75-86.
- Salokoski, Tarja – Mustonen, Anu 2007: Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseura. Verkkodokumentti. <<http://www.mediaeducation.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>>. Luettu 22.8.2008.
- Seppänen, Anne 2005: Rajapintoja mediakasvatuksen maailmankaikkeuteen. Julkaisussa Kotilainen, Sirkku – Sintonen, Sara (toim.): Mediakasvatus 2005. Kansalliset kehittämistarpeet. Oikeusministeriö. Verkkodokumentti. <<http://www.om.fi/Satellite>>. Luettu 19.8.2008.

- Suoninen, Annikka 2008: Mediakasvatus päiväkodissa ja esiopetuksessa. Mediakasvatuksen tilan ja Mediamuffinssi-oppimateriaalien käyttöönoton arvionti syksyllä 2007. Verkkodokumentti. http://www.kerhokeskus.fi/easydata/customers/kerhokeskus/files/liitetiedostot/mediakasvatus_paivakodissa_raportti_final.pdf>. Luettu 24.8.2008.
- Suoranta, Juha 1998: Kriittinen pedagogiikka ja mediakasvatus. Tampereen yliopisto. Verkkodokumentti. <http://www.uta.fi/laitokset/kirjasto/oppimiskeskus/verkkoaineisto/yht/suoranta.pdf>>. Luettu 19.8.2008.
- Suoranta, Juha 2001: Cyberkids: lapset mediakulttuurin toimijoina. Teoksessa Kangasalo, Marjatta – Suoranta, Juha (toim.): Lasten tietoyhteiskunta. Tampere University Press. 15-48.
- Suoranta, Juha – Lehtimäki, Hanna – Hakulinen, Sampsa 2001: Lapset tietoyhteiskunnan toimijoina. Tampereen yliopiston Tietoyhteiskunnan tutkimuslaitos.
- Tuomi, Jouni - Sarajärvi, Anneli 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-3. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002. Sosiaali- ja terveysministeriö. Verkkodokumentti. <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2002/03/is1064572678303/dokumentti.pdf>>. Luettu 6.10.2008.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. 2. painos. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes.
- Veikkolainen, Arsi 2005: Lapset ja mediaväkivalta. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Verkkodokumentti. http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/f0e908b58bc6f1b162f8b14e5773f18d/1223290227/application/pdf/21622/Lapset_ja_mediavakivalta.pdf>. Luettu 6.10.2008.
- Vilén, Marika – Vihunen, Riitta – Vartiainen, Jari – Sivén, Tuula – Neuvonen, Sohvi – Kurvinen, Auli 2006: Lapsuus – erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Taustatiedot:

- koulutus
- oppilaitos
- valmistumisvuosi

Mediakasvatuksen toteuttaminen omassa työssä:

- miten toteuttaa
- tavoitteet
- keskustelut vanhempien kanssa

Mediakasvatuksen merkitys:

- tärkeys, merkityksellisyys
- miksi toteuttaa, mikä tarkoitus mediakasvatuksella
- oma kiinnostus mediaa kohtaan

Kokemukset mediakasvatuksen toteuttamisesta:

- miten on kokenut itse, entä lapset ja vanhemmat
- aikooko jatkaa toteuttamista
- kehittämisehdotuksia